

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Hieronymi tractatus super Ionam, Naum, Soffoniam,
Aggeum - Cod. Aug. perg. 74**

Hieronymus, Sophronius Eusebius

[S.l.], [9. Jh.]

Hieronymus: tractatus super Aggeum prophetam

[urn:nbn:de:bsz:31-1443](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-1443)

99
non multum ab eorum translatione dicitur dat. in
degere expositione non arbitror. **EXPLICIT SOFFONIAS.**

**INCIPIT PROLOGUS SANCTI HIERONIMI PRESBITERI
SUPER AGGEUM PROPHETAM. ʒ. ʒ. ʒ.**

SECUNDO ANNO DARI REGIS PERSARUM FILII
HISTASPIS. SEPTUAGISIMUM ANNUM DESOLATIONIS
templi fuisse completum. quem hieremias iuxta
natus est. Zacharias quoque propheta cum uisionis sue
titulum in secundo anno eiusdem regis. undecimo
mense sabbath. uicesima quarta die. preposuisset ad
iecit dicens. DOMINE exercituum usque quo non mise
reberis hierusalem & urbem iuda quibus iratus es.
Iste septuagesimus annus est, sed etras. extructum tantum
altare. & iactis fundamentis templi ad litteras regis
astat. xristinis prohibitum opus refert; tunc inter
missum est opus domus dOMINI in hierusalem. & non
fiebat usque ad annum secundum regni darii regis
psarum. statimque addit; prophetauerunt autem aggeus
propheta. & zacharias filius addo. prophetantes ad
iudaeos qui erant in iudea & hierusalem in nomi
ne dOMINI IESU CHRISTI; tunc surrexerunt zorobabel filius
salathiel & iosue filius iosedech. & coeperunt aedi
ficare templum dOMINI in hierusalem. & cum eis pphe
te dOMINI adiuuantes eos; quo tempore apud romanos
septimus a romulo regnabat tarquinius superbus.
habens annum imperii xxvii. qui post octo annos
est pulsus a bruto. & deinde rem publicam per annos

quadringentos sexaginta quattuor. usq; ad iulium cesa-
rem consules administrauerunt; Hoc propterea
o paula & eustochiam diximus. ut de ipso statim ti-
tulo. qua a dante aggeus propheta cecinerit agnoscat;
Sciendum quod e interim iuxta litteram. magni sp̄s &
aggeum fuisse & zachariam pphetas. ut aduersum astar-
tersis regis edictum. & samaritanos. gentes qui eunctas
p̄ circuitum^{que} edificationē templi impedirent. iuberent
templum extrui; Zorobabel quoq; & iosedab & populum
quicum eis fuerant non minores fidei. ut prophetas
magis audirent iubentes. quam prohibentes regis impe-
rium. **EXPLICIT PROLOGUS. INCIPIT TRAC-
TATUS S̄CI HIERONIMI P̄B̄I SUP̄ AGGEUM P̄PHETAM.**

IN ANNO SECUNDO DARI REGIS. IN MENSE SEXTO.
Indie una mensis. factum ē uerbum dñi in manu aggei
prophete. quia populus qui uidebatur sibi redisse de cap-
tuitate. necdum edificauerat templum. nec muros
extruxerat ciuitatis. nec habebat gloriam pristinę hieru-
salem. sed habitabat in domib; concauis. Quod significantius
grece dicitur. ποιαοτα ενοικ. id ē deorsum positus. & in
conualle dimersus. propterea non adeos fit uerbum dī
sub rege ezechia siue ammon. siue iosia. qui quāto diu-
stabat hierusalem. populo dī imperauerant. sed sub rege
dario psarum principe. De quo & danibel mystice in suo
uolumine refert; Darius autem in lingua n̄r sonat.
generationes factę. siue. que fuerunt; quod grece dicitur
σεναισε σορισται; Nec merebatur absq; templo po-

pulsor & deorsum habitans. Alium habere regem. Nisi qui generationib; seruebat. & amabat carnem. & primam sententiam in eruditi adhuc hominis. & eiecti de paradiso custodiebat. Crescite & multiplicamini & repl&et terram;

Ergo quia darius amator erat coitus. & socius draconis cuius omnis uisus in lumbis est. Idcirco in secundo anno uisio populo cernitur. in in mundo numero. & post unionem uirginitatis. & paradysi nuditatem. tunicas significante pellicias; Deniq; in genesi cum in primo die dictum sit. & in tertio. & in quarto. & in quinto. & in sexto. post consumationem operum singulorum. & uidit dñs quia bonum est. In secundo. iuxta hebraicum. & aquila. & simmachum. & t̄eo dotum non hab&. Neq; enim poterat secundus dies qui numerum facit. quia unione diuidit. quod bonus est dñi sententia conprobari; Mensis quoq; sextus adscribitur. qui non hab& solemnitate dñi sicut mensis septimus. Sed uicinus est. dierum sex in quib; factus est mundus. In quo laboratur. & in sudore faciei comeditur panis. & terra generat nobis tribulos & spinas. & cum se mentem acciperit tritici. lolio magis uenis quæ fecunda. Sed quia altare edificatum fuerat. & aduersus hostes repugnanter templum uoluerant extruere. nec extruxerant. in uno die mensis sexti. Factum est uerbum dñi in manu aggei proph&e. ut dñs diceret populus secundum annum dñi regis. ^{qui ab unione diuidit} & sextum mensem. qui ^{& qui numerus labori deputatur.} pretererat. Ad unionem reuertetur dñi. & in parem numerum solumq; sequetur. quem mundum esse.

124
Gentilis quoque potest nouit dicens. numero dñi impare
gaudeat. fit autem uerbum dñi. querens ad quem ueniat.
& quem doceat. in manu azgei prophete. & quia bona ha
bebat operis. & in cuius factis poterat dñi sermo requies
cere. Porro ubi manus sanguine plene sunt. & inter
ficietur ih̄s. & audet populus dicere. sanguis eius sup
nos & super filios n̄ros. In non fit sermo dñi usq; hodie
In mundas habent manus carneas n̄r̄t. extendit eas ad
dñm. Sed quia sanguine plene sunt. loquitur ad eos
dñs per prophetam. & si extenderitis manus ur̄as. auer
tam oculos meos a uobis. manus enim ur̄ae sanguine plene
sunt. Non fit in manib; eorum uerbum dñi. quia in
munda sunt. non uenit ad eos sermo dñi. quia in se occidē
re sermonem. nec putandum in manu tantum azgei
sermo dñi. sed q; azgeus interpretatur solemnitas. festi
uus. Omnis qui potest festa celebrare. non in fermento uide
ri malitiae & nequitiae. sed in azimis sinceritatis &
ueritatis. potest dñi recipere sermonem. habemus
& non mundas manus. & uocemur. eo p̄s̄a zo r̄i s̄c̄.
idē festa celebrantes. & ad nos fit sermo dñi. Propo
namus ante oculos n̄ros. quia lex spiritalis. ē. spiri
talis solemnitates. de quib; scriptum ē. Tribus tem
poribus mihi festa celebrabitur. In anno. solemnitatem
azimorum custodiatis. Septem dieb; comedatis azi
ma sicut p̄cepi tibi in tempore mensis nouorum. In ip
so enim es egressus ex egypto. Non apparebis in cons
pectu meo uacuis. & solemnitatem mensis primitiuorū

de operibus; tuis quaecumq; seminaveris in agro; & solemnitate consummationis in exitu anni in congregatione operum tuorum de agro; Si volumus fieri in nobis sermonem dei sumus. Agri. idem festa celebrantes. & non appareamus in conspectu dei vacui. seminantes quae in spiritu. Desperamus vitam aeternam. ut celebremus solemnitate primitivorum de operibus; nostris. Quaecumq; seminaveris in agro cui benedixit dominus. sumus quoque Agri. & pro omnem vitam nostram. usque ad consummationem anni. id est usque exitum deserto isto. celebremus festa in operibus; nostris. quae nobis ostasunt in agro nostro; multa sunt & non diu ius temporis quae de solemnitate dicantur. quibus potest de omni scriptura lector legens coaptare intellectionem spiritualem; ad zorobabel filium salathiel ducem iuda & ad hiesum filium iosedech sacerdotem magnam dicent. Legimus in paralipomenis. iechonias qui in babilone ductus est filium fuisse salathiel. De quo natus est zorobabel. Quod quidem & matheus generationem saluatoris enumerans ait; Post transmigrationem autem babilonis. hieconias genuit salathiel. salathiel autem genuit zorobabel. zorobabel autem genuit abiud; Hic zorobabel de tribu iuda hoc est de dauid stirpe descendens. tipus est saluatoris. qui uere destructum aedificauit templum. & reduxit populum de captiuitate. & tam de ueteris templi lapidibus quam de nouis. qui prius fuerant in polita. aedificauit ecclesiam; Id est & dereliquis populi iudaici. & de gentium multitudine. deo patri ex

74

truit habitaculum ; Interpretatur autem secundum mul-
tiplices hebraice sermonis acceritur. uel. p̄sic fia parinanti
Jo. ē. fluxus adiacent. siue. expositur. uel. ostur in babilone.
uel. princeps de babilone ; prima inēpretatione. h̄ ille
fluxus contrarius. ē. qui significatur in uocabulo hieza
bel. id. ē. fluxus uanus. uel. fluxus menstruate. qui utiq;
in mundiciam sonat ; Sed & zabolon. fluxus noctis ex-
primitur. Relinquentes ergo huius mundi uanum &
sordidum fluxum atq; tenebrosū. sequamur fluxum
ih̄u. qui nobis expositur. ē. adbibendum. & largissimo fon-
te sepreb̄. Iuxta illud quod dicitur in euangelio. Sta-
bat ih̄s in templo & clamabat dicens. Siquis sitit ueniat
ad me & bibat ; & hunc ipsum tunc poterimus bibere.
cum petierimus a dō patre. iuxta quod legimus. petite &
dabitur uobis ; Salathiel quoq; interpretatur. p̄c̄tio.
& nemo uenit ad ih̄m. nisi eum adduxerit pater ;
Nascitur ergo nobis fluxus. positus p̄ obsecrationē dī. &
erat de tribu iuda regis scilicet confitente uel laudante
dō. quia iudas utrumq; sonat ; Porro ostur in babilone.
secundum historiam quidem uere de zorobabel dicitur.
quia ibi natus. ē. Sed & iuxta altiore intellegentiam.
dñm nr̄m ih̄m sonat ; quod ipse quoq; natus sit in confusi-
one huius sc̄ti. & fuerit p̄p. grauisimū flum̄ ch̄abar. &
uiderit magnam illam uisionem. quam subitō eius exe-
chiel in uoluminis sui cernit exordio ; Quod dixim
interpretari zorobabel principem de babilone. non quo uere
princeps inēpretatur. hoc dixi quidem apud hebreos ex

Rx

Ry

Rz

tribus integris nomen eius tunc dicitur esse compositum ; Zo. iste
 ro. magister. siue maior ; babel proprie babilonium sonat ;
 & efficitur nomen. zorobabel : Iste magister de babilone
 Sed ad conpendium intelligentiae pro supra dictis minutis.
 principem uolui interpretari de babilone ; Ut quomodo
 ihu filius naue. qui & ipse in ipso saluatoris fuit . De solitu
 dine in terram repromissionis induxit. sic & iste propte
 rea ostenditur in babilone sit. ut eos qui erant in babilone. re
 duceret in terram repromissionis . De qua captiui abducti
 fuerant . & his qui erant in uinculis diceret exite . & qui sede
 bant in tenebris. in luminamini ; Sermo uero dñi qui factus est
 in manu aggei. non solum ad zorobabel dirigatur filium sa
 lathiel . De quo iam diximus . & ad hierum filium iosedech
 sacerdotem magnum . Quantum ad historiam pertinet. aliter
 est & zorobabel de tribu regia & alter est hierus de tribu sacer
 dotali ; Quantum uero ad intelligentiam spiritalem.
 unus atque idem est dñs nŕ atque saluator. rex . & magnus sa
 cerdos. cuius typum secundum id quod rex erit. portabat
 zorobabel ; Secundum id autem quod pontifex portabat
 cognominabilis eius ihu. qui interpretatur xps. iohao. salus. id est
 dñi salus . & est filius iosedech. quod & ipsum in linguam nŕam
 uertatur. iao. iustus. id est dñs iustus ; Iustus enim & sc̄s.
 dŕ pater. & dŕ filius. & non est in ipso iniquitas. aduersum
 matrem & ceteros hereticos . Qui alterius boni nescio
 cuius dŕ filium . & non creatoris quem iustum uocant. ad
 serunt dñm saluatorem ; & uere est ihu magnus sacerdos.
 cui omnes dŕ artifices comparati parui sunt & nihil ;

74

Si enim iste magnus sacerdos dicitur: utaq; ad distinctionē
eorum dicit. qui minoris sunt; Mi^rores autem sunt
omnes qui ex^terunt eum & post eum sunt; ut quomodo pri
mogenitus ē omnis creature & primo genitus ex mor
tuis. Sic princeps & magnus sit in uniuersis sacerdo
tib; ; Haec ait dñs exercituum dicens. populus iste
dicit. Non dum uenit tempus domus dñi aedificandę;
diligenter adtende. quod^{non} Zorobabel. uel hierus dicat.
Non dum uenit tempus domus dñi aedificandę. sed
populus. qui adhuc sub rege dario constitutus. nec dū
iugum seruitutis excusserat semp q; a captiuitate
retinentur. & egressi sunt de hierusalem. dēferant
& morantur aedificare templum dī. & dicunt. non dū
uenit tempus^{domi} dñi aedificandę; & tu quando uideris
aliquem egressum de ecclesia. qui traditus fuerat
satanę in interitum carnis. ut sp̄s salubr fieret. cogi
tare atq; disponere. ut aedificet templum p̄ pudici
tiam quod p̄ libidinem ante destruxerat. & tamen
diem de die trahere. dic ad eum; uere & tu es de
populo captiuorum. & tu dicis. Non dum uenit
tempus^{domi} dñi aedificandę; qui semel decreuit instau
rare templum dī. ^{huic} Omne tempus aptum ē. ^{ad} aedifi
candum; nec ex potest impedire. nec hostes p̄ circuitū.
nec p̄ d̄lar simulata parentum. ad finium. liberorū.
statim ut conuersus in clama ueris nomen dñi. dicet.
ecce ad sum; Et factum ē uerbum dñi in manu ag
gei prophetae dicens. Numquid uobis tempus ē.

ut habitetis in domibus; laqueatis. siue ut LXX. interpretati
 sunt. concavit. & domus ista deserta; in eadem die quasi
 rursus uidetur. Haec uisio; in proficientibus; prophetae
 operibus. prophetae quoque dona succrescunt; & habito
 paulisper silentio. ad id quod dixerunt populus nondum
 uenit tempus domus domini aedificandae. profertur domini
 quasi cogitata responsio. & dicitur ad eos; ergone tempus
 est ut uos habitetis in domibus; deorsum sitis. & in conual
 le positus. & mea domus quae in monte. est deserta erit.
 siue ut habetis in hebreo. Ut habitetis in domibus;
 laqueatis. id est. ornatis atque conpositis. & quae non tam
 adusum sint quam additias. & habitaculum meum in
 quo fuerant sanctis eorum. & cherubim. & mensa propositio
 nis. pluuuis rigabitur. squalabit solitudine. solis torrebitur;
 porro secundum. ΑΝΙΜΩΣΤΗΝ. Omne tempus quo habi
 tatio uallis elegitur. uel seruimus dicitur. in postunum. est;
 unde & stoici. quibus; curae est uerba singula definire. tempus
 dixerunt. esse correctionis. siue efficientiae. quod significan
 tur grece dicitur. χρονος νομιματικατο πεκουελε. Omne
 enim tempus in quo non uisitatibus; sed uisitat deservimus.
 perit. & quasi non fuerit. reputatur in nihilum; Siquis
 ergo de nobis uel in conualle habitat. uel uoluntate. uel
 luxoria seculari. suam contignat domum. Iste tem
 plum domini non aedificat. nec habitet dominus in eo ubi caput
 suum reclinet. & cum uulpibus; aedificat domum. habi
 taculum quondam dei patitur esse desertum; Et nunc
 haec dicit dominus exercituum. ponite corda uestra super uias

uſar. non ſit aliud loquentis tempus. & aliud facienter. pre
cepta mea ſtatim in opus ueſtat. Dñs enim eſt om̄ipo
tentis qui precepit. & utiq; non leue. ē. dī om̄ipotentis impe
rium. habuiſtis. Huc uſq; corda uñe utitur ſeruentia ſine
ordine. ſine preceptore. quocumq; dirhebant deſideria
p̄gentis. Nunc autem dñs uobis precipit. ut ordin&is
in ſe caritatem. & ponatis corda uñe ſup uias uñs. ut nihil
abſq; iudicio & conſideratione faciatis. ſed ſemp ante pedes
uñs. legalis lucerna p̄cedat. & dicatis. Lucerna
pedib; meis lectua & lux ſemitar meſ; uel cert& ita; q̄ dicit̄
ur. Non ē tempus edificande domus dñi. & ipſi habita
tis in habitaculis qua eſunt in ima diuerſa. Domus
autem mea deſerta. ē. Conſiderate iubente me dño. &
uos in memoriam redigente. que feceritis. & qua paſſi
ſitis; Seminaſtis multum. & intuliſtis paruum; come
diſtis. & non eſtis ſatuncti; bibiſtis. & non eſtis in hebriata;
Operuiſtis uos. & non eſtis calefacti; & qui mercedes congrega
uit. miſit eas in ſacculum p̄ruſum; Omnis labor ueſter
qui edificatiſ domus uñs. & neglexiſtis domū dī. non ha
buit euentum; Seminaſtis enim plume. & multo min
quam ſatum fuerat congregaſtis; Nec poteſtis dicere.
Ideo famem ſecutam. quod in exercenda terra agrico
la ceſſauerit; Comediſtis quoq; ne forſitan uobis quis
piam dicere & uoluntarium fuiſſe ieiunium. & non eſtis
ſatuncti. quia paruor fructus congregaueſtis in horrea;
Unum bibiſtis eum eis. ſed non tantum ut letar&ur cor
uñm. & dicor&ur de uobis. & unum exhiberit cor ho

minis ; Habuistis pallium. sed quod frigus non repellere.
 Nec seruaſſet calorem ; Quicumq; & iam uirum siue negotia
 tione. siue mercenaria manu merceder congregauit. frus
 trum labor sine pretio labor impensuſ eſt. omnes enim uelut
 si quis in pſuſum ſacculum mittat pecuniae defluxerunt.
 Sed & iuxta intellegentiam ſpiritalem. hi qui de babilone re
 uerſi ſunt. & nec dum aedificauerunt templum di. ſed
 aedificationem ei cotidie deferentes. Dixerunt. non
 dum uenit tempus domus dñi aedificandae. nec capti ſi.
 nec adhuc plena libertate donati ; uerum quaſi in quoda
 meditatio poſiti. ſeminauerunt multum. & intulerunt
 paruum ; Comederunt. & non ſatiati ; biberunt. & non
 ſunt in ebriati ; Operuerunt ſe & non ſunt calefacti ;
 Congregauerunt merceder. & quaſi in pſuſum marſupium
 mitterent pſiderunt ; quando uideris inter multa ope
 ra peccatorum. facere quempiam non nulla quae iuſta ſ.
 non eſt. tam iniuſtus di. ut propter multa mala. paucorum
 obliuiſcatur bonorum. ſed faciat eum illa tantum metere.
 quae in bona terra ſeminauit. & in ſua horrea congregare ;
 Qui autem penitus. aſtociatue eſt. iſte omnino non comedet.
 ſed fame peribit ; Porro qui ſeminat multa. & in feſt par
 ua. comedet paruum. & non in ſacietatem. Juxta illud
 quod in male dicitur leuiticis dñr comminat. & comedetis
 & non ſaturabimini ; qui uero ſer. uſq; ad ſacietatem co
 medet. & explebitur in illo quod ſcriptum eſt. Juſtus co
 medet. & replet animam ; ſimiliter qui penitus non bibit.
 ſit perhibet. Sicut & in iudith. Siquis tamen uult.

recipere librum mulieris. & paruuli siti perierint; qui
autem paruum bibit. bibit quidem sed non usq; ad e-
brietatem; Porro qui potest dicere ad dñm. calix
tuus in ebriant quam p̄clarus. & in ebriatur cum noe.
xij & licet in aegypto constitutus. tamen in conuiuio
ioseph cum patriarchis & fratrib; uino madet; Iste
p̄ magnitudine laetitiae. & cotidiano gaudio. cum apos-
tolis uersus in extasiu. appellabitur musto plenus; Quo
modo autem non sit huic expositione contrarium. illud
quod filii ionadab filii reab uinum non biberint. &
laudentur ad dño; In hieremia competenti us dētere
tur; post haec dicitur ad eos qui neglegebant aedifica-
re templum dñi; Operuistis uos. & non estis calefacti;
quod intellegimus decentesimo tertio psalmo in quo
de dō dicitur. abrisus ut uestimentū amictus eius;
quam quam enim secundum hebraicam ueritatem
referatur ad terrā quā ambit oceanus. Tam
secundum .Lxx. translatores. qui dixerunt tot sept̄bo
אַרְסָן. genere masculino. & non אַרְסָה. genere femini-
no; de dō quod dictum ē. sentire compellimur. eo qd
inuestigabilis sit eius sapientia. & ponat dñs tenebras
latibulum suum. & non indignis quib; q; eius sacra-
menta produntur; Unde & iustus laetatur & dicit.
in corde meo abscondi eloquia tua ut non peccarem;
hoc pallium. de multiplicis sapientiae sensib; uerbis
quae contextum. non sicut feruenter sp̄u refrigerari.
sicut dilectionis calorem. bovea flantem frigescere. qui

uero mediis. ē. & habet quidem pallium. sed non quo
 totus operiatur. Quomodo paruum in horrea con
 postauit. & comedit non in saturitatem. & bibit non
 in ebrietatem. Sic operiatur quidem sensum ope
 rum q; suorum pallio. sed non calefit. Qui autem
 propter nimiam anime paupertatem non habet pa
 lium. Ideo non habet q; multiplicata iniquitate
 caritas refrigerat in eo. Unde & istiusmodi homines
 cuius ab alio pallium posseditur. in lege precipitur. redet
 ei uestimentis antequam sol occidat. qm paup est. &
 in ipso habet spem; sed & hoc eis accidit qui habitant in
 conuallibus. siue in laqueatis domib; decepti. Non
 dum uenit tempus domus dñi aedificandae. ut merce
 des in p̄tūsum saeculum congregarent. Siquis enim
 bona operatur. & digna mercede quam nob̄ redditurus
 ē dñs. De quo dicitur. Ecce dñs & merceder eius in ma
 nibus illius reddere unicuiq; secundum opera sua. &
 illud apostoli sicuius opus manserit quod sup̄ edificauerit
 mercedem accipiet. Hic congregat conseruandas. man
 sunt quae merceder. & uisitatib; uisitates semp̄ adiungens.
 Coaceruat pecunias in saeculum non p̄tūsum. Qui autem
 post bona operatur. non semel & bis. sed frequenter pec
 cat. & p̄teritam caritatem. sequentib; uitis obsecunt
 & sordidat. Iste in p̄tūsum saeculum pecuniam congre
 gat. Haec om̄a euenerunt eis. qui dixerunt. Non dū
 uenit tempus domus dñi aedificandae. & cū ipsi
 habitarent in conuallibus. desertam. ē. domū dñi patiebant.

5 Haec dicit dñs exercituum. ponite corda uñr sup uas uñr.
5 ascendite in montem ad fette lignum. & edificate domum
5 & acceptabilis mihi erit. & glorificabor dicit dñs ; Lxx ;
5 Haec dicit dñs omnipotens. ponite corda uñr in uas uñr
5 ascendite sup montem & p̄cidite ligna. "Certe similiter.
Rursus ego dñs uobis p̄cipio. & qui prius iusseram ut po
natis corda uñr sup uas uñr. & consideretis cuncta quae
geritis. & relinquentes studium domorū uñrarum hu
milium. ascendatis in montem ubi non sunt ligna quae
comburantur. sed quae ad opera domus meae proficiant.
& ut hoc faciatis ad tentus mihi placitum. ēē. quod
facitis ; Aunt hebrei. solatantum ad contigendū
ligna fuisse necessaria. stantibus muris templi post in
cendium ; hoc illi ; Nobis autem p̄cipitur. non extra ui
as n̄r̄as ponere corda n̄r̄a. sed quae prius posuerimus.
rursus ponere in uis n̄r̄is ; & postquam hoc fecerim.
ascendere de domib; concauis in montem. ut cū p̄ueneri
mus ad sermonis altitudinem. in quo necessariae ad
edificationem templi dī ligna sunt. de omne scriptura
scā in qua uaria iustitum & paradysi ligna planta
ta sunt. P̄cidamus ea. & edificemus templū dñi
operibus bonis. & dogmatib; ueritatis ; quod cum fue
rit exstructum. placeat dño & glorificetur in eo ; Igit̄
quia haec mandata sunt nobis. ut ponamus corda n̄r̄a
in uis n̄r̄is. ascendamus in montem rationabilem. &
ad singula p̄blemata. congrua de testimonis scriptu
rarum ligna quaerentes. p̄cidam⁹ ea & edificemus

domum sapientiae in nobis; postquam enim haec fuerit ex-
 tructa finis aedificationis eius erit. ut dñs glorificetur in uob;
 Respexistis ad amplius. & ecce factum est minus. & intulistis
 in domum. & exsufflaui illud; Lxx; Respexistis in mul-
 ta & factasunt pauca. & intulistis in domum. & exsuffla-
 ui illa; ut abiecta monte & omni ambiguitate deposita.
 studiosius aedificetis domum meam; Dico & aliud quod uob
 accidit qui distulistis aedificare domum meam. non ut
 super. Seminastis multum. & quia sementem terra non
 reddidit. intulistis paruum; Sed cum iam caderent
 segetes. & messium tempus instaret. & frumenta uos
 tenere putaretis in manibus. messuistis uacuos culmos.
 & inanes stipulas. sine spicarum frugibus congregastis;
 Plene erant areae. spes in oculis. luctus in manibus;
 Sed & hoc quoque ipsum quod uix de multa segete & infi-
 nitis aceruis fuerit electum; Intulistis in domum.
 & mea uirtute dispersum est; exsufflaui enim illud
 & redigi ad nihilum; quia frumentum emoluum.
 & uacui folliculi. quae utilia esse sunt. farinam &
 similia non habebant; Potest autem dum nescit
 subito antea efficitur. & accepit panes propositionis
 & non uiolat mandatum dñi; Hoc totum diximus.
 quia moab ut sodoma erit. & filii ammon ut gomorra.
 Damascus quoque quae interpretatur sanguinem bibent.
 ut sanguis faceret derelicta ad dñi misericordiam. quasi
 aceruis salis; quia enim princeps eius rex est. antea.
 & masceeni paulum occidere cupiunt. & per murum

in porta dimitatur. Non dicitur ad damascum. uos estis
sal mundi. Nec illud sal uocatur quod semper offertur in uic
tibus. Sed quod infatuatum est. & de quo scribitur in euan
gelio. Si autem sal infatuatum fuerit. in quo fallitur.
ad nihilum est utile. neque in terra. neque in sterquilino.
sed foras proiciunt illud & ab hominibus conculcatur.
& moab igitur & ammon & damascus. quae se ad
uersum dei scientiam parauerunt. & blasphemaue
populum dei. & dixerunt in eum plurimas contumeli
as. & uoluerunt dilatare terminos suos in terra ecclesiae.
& populum domini possidere. deserte erunt & distitute. &
reliqui de populo dei. Hoc est uiri ecclesiastici. & scrip
turae dominicae eruditi. Diripient eos. & residue gen
tis dominicae possidebunt eos. & hoc erit eis pro con
tumelia. quia exprobrauerunt & magnificati sunt
contra dominum omnipotentem. Uide clementiam. uide
misericordiam domini. contumelia patitur. blasphema
tur. diripiuntur termini eius. & ille quid facit. mittit
reliquias populi sui. De quibus diximus. ut si blas
phemante diuidat. & in sua inducat possessione.
multo enim stulto melius est seruire sapienti. & fatuita
tem eius domini sapientia corrigi. quam suae eum
destultitiae derelinqui. Ueni & itaque dominus omnipotens.
& mani festus erit super eos. quem nunc nesciunt. quem
ignorant. & disperdat omnia dogmata. id est deos
eorum. & diuersarum gentium idola. ut postquam
simulacra quae de suo sensu composuerunt euersa

hinc desceplanat
in saporiam mēphē.

fuerint: conuertantur gentes ad dñm. & unusquisq; ad ora
 eum in loco suo quem antea seruiebat; Sed & uos aethiopes
 in fecti gladii meo eritis. & extendit manum suam sup
 aquilonē & perdet assur. & ponat speciosam insolitudinē
 & in inuiam & quasi desertum. & accubabunt in medio eius
 greges om̄s bestiae gentium. & onocrotalus & eritius in li
 minib; eius morabuntur. Uox cantantis in fenestris coruus
 in super liminari. qm̄ ad tenuabo robor eius. Haec est
 ciuitas glorioza habitans in confidentia. quae dicebat in cor
 de suo. ego sum & ex tunc non ē alia amplius. Quomodo
 facta ē in desertum cubile bestiae. omnis qui transit p̄ eam
 sibilabit mouebit manum suam; Lxx; & uos aethiopes
 uulnenti gladii meo eritis. & extendit manū suam sup
 aquilonē. & perdet assirium. & ponat in inuiam insolitudi
 nem inuiam quasi desertum. & parcentur in medio eius
 greges & om̄s bestiae terrae. & cameleontes. & eritius
 in p̄ tepib; eius cubabunt. & bestiae clamabunt in foueis
 eius. & corui in portis eius. quia cedrus altitudo eius.
 Haec ē ciuitas malis dedita. quae habitat in spe. quae dicit
 in corde suo. ego sum & non ē p̄ me alius. Quomodo
 facta ē in insolitudinē parca bestiarum. omnis qui transit
 p̄ eam sibilabit & mouebit manus suas; Iudaei hoc om̄e
 capitulum. & duo superiora contra philistinam & moab
 & filios ammon. ad aduentū xp̄i referunt. quem pu
 tant in consummatione mundi ēē. uenturum. qui extru
 at hierusalem. & populū suū liberet de manu gentiū
 quae tenentur. & hoc sonare quod dictum ē. & ad orbem

eum uiri de loco suo omnes insulae gentium; Non solum au-
tem superiores gentes. sed & chiopes quoque & asyrios & ninē
uen urbem asyriorum. eotempore ponendam in solitudine.
& cubatur in ea omnes bestias terrae. siue ut in hebreo scrip-
tum est Omnes bestias gentium; ex quo significari putant. de
cunctis nationibus; quae euersa resunt ninuen. & quia
ninue speciosa interpretatur. in presenti loco speciosam re-
ferunt ad babilonem; & omne quod sequitur. onocrota-
lus & ericius in luminibus eius morabuntur. & cet. eni
babiloni potius conuenire. cuius & in esia eadem solitu-
do praedicitur; E contrario. alii adfirmant manifeste
de asyrio dici. De quo iam praecesserit. & extendi manum
suam super aquilonem & per de assur. & ponere ninuen
in solitudine; Post asyrios enim. magis ninuen intel-
lege quam babilonem. quae ciuitas caldeorum est; Quod
autem ait. onocrotalum & ericium in cardibus eius
& coruum in superliminari. solitudinis esse indicia & ono-
crotalum duo generis. Aliud aquatile. aliud solitudinis;
& quod ait. uox cantantes in fenestris. uel demones in-
tellegit. uel uariarum uoces uolucrum. quae solent in
desertis urbibus comoneri; Praeterea quod & nos. & Lxx.
similiter transtulimus. coruus in superliminari. In he-
breo ponitur. hareb. quod secundum lectionem diuersi-
tatem. uel siccitas. uel gladius. uel coruus accipitur;
Unde & aquila gladium. alii siccitatem interpretati sunt;
& post euersionem. quasi insultans ruinae eius ser-
mo prophetae loquitur; Haec est ciuitas gloriosa

habitans in confidentia quae dicebat in corde suo. ego sum
 & extra me non est alia amplius. Quomodo facta est inde
 festum cubile bestiae. omnis qui transit per eam sibilabit & moue-
 bit manum suam. Juxta hoc autem quod supra di-
 ximus. aut uere in deserta urbe habitabunt bestiae. aut
 certe sub bestiarum figuram multarum nationum uarie-
 tas indicatur. quod si quisquam ^{adtempora} ~~adtempora~~ quaesierit
 quomodo iuxta historiam; nabuchodonosor haec pph-
 tia referatur. & chiopibus; & iam nuncupatis & asyris. qui-
 bus medi & p se nihil fecerunt. legat ^{assyrios} historiam; quoque &
 & chiopas medis fuisse subiectos. & cambisis regnum. &
 cyri potentiam. & omnia quae deinceps sunt secuta. Haec
 iudaei dicta sunt; ceterum si nota uerimus in omnibus scrip-
 turis & chiopas eas appellari. qui penitus in uita sunt
 diuersi. secundum illud quod in hieremia legimus.
 Si mutauerit & chiops pellem suam. & chiopibus; ad melio-
 rem conuersus. sper erit. Nullum qui penitentiam agere
 uoluerit. a salute alienum fore; unde & prius anima
 polluta delictorum sordibus; inquinata dicitur nigra sunt.
 & postea in fine. Cantica canticorum. de eadem iam
 purgata & lota per penitentiam scribitur. quae est ista
 quae ascendit de alba. Moyses quoque id est lex domini
 spiritalis. & chiops sam. de genibus duos uxorem. & ma-
 ria id est sinagoga iudeorum. & aaron. id est carnale sa-
 cerdotium. & non secundum ordinem melchisedech.
 murmurant aduersum legem. sed frustra. Statim enim
 sinagoga profunditur lepore. & exciditur pietate completo

tempore. ipso orante moyses in castris reducitur; & hiopigant
manus iam preuenient dō; Comminat itaq; nunc sermo
diuinus his qui peccatis inherentes. & obligati sordibus de
lictorum. nolunt ad meliora conuerti. & tenebrosam colo
rem eluere. ~~te~~ comminatur eis gladium. de quo puto scri
bi. & in genesi. statuit cherubim & flammeum gladiū
qui uestitur ad custodiendam uiam ligni uitae; & in
esāia indicat gladium magnum & scēm super draconē
colubrū tortuosum & interficiet eum in die illa. & die
eos. uel uulnentes. uel interfectos futuros gladio. ut
mentes poenas imitentur iniurias. & agant penitentia.
& non sustineant quae dñs comminatur; quod quidē
& hieremiae propheta sonat. Loquar inquit sup gen
tem & sup regnum ut auferam & disperdam eos.
& si penitentia egerint. & ego agam penitentia de om
nibus malis quae locutus sum ut facerem eis; & ut scia
tis. p̄pterea nunc dñm comminari & hiopib; gladiū
ut eos ad meliorē conuertat. post paululū in hoc ipso li
bro de aethiopib; infert; ultra flumina aethiopiae
Inde supplicet mei filia disper sorum meorū. Dese
rent munus mihi. siue ut ¹¹ lxx. habetur. de finib; fluui
orum aethiopiae suscipiam in dispersis meis & offerent
hostias mihi; Post haec non loquitur dñs ut sup̄
sed propheticōs sp̄s de eo; & extendit manū suā sup
aquilonem & p̄ d̄ assur; aquilonem De quo hie
remias scribit. ab aquilone exortescunt mala super
om̄s habitatores terrae; & de quo salomon cōme

morat; aquilo durus uentus. nomine autē dexter uocatur;
 Propterea autem extendit inferentem supplicia dñi manū
 suam. & ut aquilo sentiat paenas. & hu qui in terra ei sunt.
 ad quam iuxta zachariam p̄gunt equi nigri. de quib;
 dicitur. Erant equi nigri ibant in terram aquilonis; &
 pulchre; qui mouerit pedes suos. & recesserit ab oriente.
 De equo idem propheta ait. ecce uir oriens nomen ei. &
 ad occidentem respexerit statim p̄git ad aquilonem.
 qui non ē dexter. sed nomine dexter uocatur; quod q̄
 dem & corporaliter intellegitur; ut qui cumq; in oriente
 te steterit. & uester & se occidentē aspiciens. ad dexterā
 habeat aquilonem. quem dexterum uocant. qui flatu
 illius resixerunt. qui tantum nomine dexter ē; & uerū
 rē e opere positus. in sinistra ē. Postquam autem exten
 derit manum suam dñs super aquilonem. p̄ dñs & uā assur.
 qui interpretatur. ē ē ē r̄ uōri. quem multi putant diri
 gentem dici. sed falsum ē. ē ē ē r̄ uōri enim. coarguens dici
 tur. atq; conuincens; & qm̄ diabolus ē ipse inimicus &
 ultor. & ipse peccata suggerit. & postea in peccatis coarguit
 peccatores. Idcirco. ē ē ē r̄ uōri uocatur; hunc ego ē ē
 reor principem asyriorum. qui habitat ad aquilonē. &
 in uro polim habet nimuen. & dicit in esāia; ^{di} fortitū ē
 faciam. & sapientia intellectus auferam terminos genti
 um & uires earum depascar; Porro quod sequitur
 de nimue & uastitate eius. pascuntur in ea greger. &
 om̄s bestiae terrae. & cameleontes & ericii in p̄sepibus
 eius. & corui in fenestris eius cubabunt. & bestiae re

R

R

R

quiescent in cordibus eius. & cetera. Uideatur mihi uix illud in
tellegere debere. quod uel in iona uel in naum propheta scriptum est
& in iona quidem niniues id est speciosam quae ad praedicationem
ionae id est columbae egerit penitentiam. ecclesiam in te pretati sumus
degenabur congregatam. In naum uero super mundo intel
legendam temperauimus. & de mundo quidem. non desi
cile est interpretari & dicere. quod quando aethiopes uul
nerati gladio domini fuerint. & extenderit manum suam super
aquilonem. & perdidit asyrium principem mundi. & iam
ipse mundus cum principe suo pereat. & ad maximam soli
tudinem redigatur. & nulli miserabilis sit. sed omnibus ad
ruinam eius sibilent. & moueant manus suas. De ecclesia
autem. uideatur prima fronte blasphemum. quod futurum
sit in uia & deserta & bestiae habitent in ea. & postea ei
cum insultatione dicatur. Haec est ciuitas malis ^{destra} quae habitabat
in spe. quae dicebat in corde suo. ego sum & non est preter
me amplius. Quomodo facta est in solitudine praesens
bestiarum; sed qui consideraauerit illud apostolicum in
quo dicitur. in nouissimis diebus instabunt tempore pe
riculosa & erunt homines sui amatores. auari adrogan
ter. superbi. blasphemum. parentibus non oboedientes. In
gnati in puri. sine affectione. sine pace. accusatores. in te
perantes. crudelis. odio habentes bonum. proditores.
tenentium. inflati uoluptatum amatores magis quam ama
tores dei. habentes formam pietatis. uisum autem eius
denegantes. Nec non & in hoc quod in euangelio scrip
tum est quod multiplicata iniquitate refrigeret

caritas multorum . in tantum ut in illo tempore complexur
 Verum tamen ueniens filius hominis putas inueniet fidē
 super terram . non mirabitur de extremae ecclesiae uas
 tate . quod regnante antecristo . redigenda sit in desola
 tionē . & tunc dabit^{ur} & passum quaecumq; nunc pro
 pheta describit ; Si enim dñs p̄p infidelitatem ramis
 naturalib; non pepercit sed frigit eos . & posuit flumina
 in desertum . & fontes aquarum in sitam . Terrā fructi
 feram in salūginē . p̄p malitiam habitatorum ei : Cur
 non e contritio eor de quib; dixerunt . Posuit desertū
 in paludes aquarum . & terrā sine aqua in fontes aqua
 rum . & habitare facit ibi esurientes . & cecidit ; & quos
 inseruit de oleastro in radicem bonae oliuae . Summe
 mores benefici recesserunt a conditore suo . & ad omne
 uerint a solum . euectat . & ad eandem sitam reducit
 in qua prius fuerant . Quod cum generaliter in aduen
 tu antecristi . & in fine mundi possit intellegi . Tam
 cotidie in his qui simulant se ee de ecclesia dñi . &
 operib; negant . auditores qui se legis sunt & non
 factores . accipi potest . quod frustra de speciosa ee . re
 iactent . cum habitent in eis greges . utti orū scilicet
 multitudo . & bruta animalia corpori seruentia .
 & omnes bestiae terrae quae corda eorum comedant .
 & cameleontes qui non habent unum colorē . sed
 diuersis peccatis . nunc auaritia . nunc luxoria .
 nunc crudelitate . nunc libidine . nunc tristitia .
 nunc exultatione . p̄ momenta mutantur . & ericius

in presepibus eorum. animal spinosum. ac plenum
sentibus; & uulnens. quicquid attigerit. sed & bestiae
accubabunt in forminibus eorum. Id est in cordibus; eorum;
& corui. in munda auis. in portis eorum. uel in ore
uel in auribus; . quo aut loquantur semp. aut audiant
mala; post que infertur & dicitur. Ideo ecclesiam
haec passuram fore uel esse pessam. quod in superbia
se eleuauerit. & quasi cedrus suum cacumen erexit.
malis operibus; dedita. & nihilominus fugarum sibi
bextitudinem re promittens. & in corde suo & error
despiciens. Nec putat quemquam esse preter se & di
cens. ego sum & non est alia preter me ultra. Quo mo
do ergo facta est insolitudo pascua bestiarum; Ubi
enim prius habitabat pater & filius & sps scs. &
angeli. eius misteris psidebant. Tunc habitabunt
bestiae. de quibus & propheta conplont dicens.
Nec dabit bestis animam confidentem tibi; Omnis qui
transierit per eam. sibilabit & mouebit manus suas;
Quod si de angelis intellexerimus. ita interpretabitur;
cum transierint per eam angeli. & non manserint in
ea ut prius facere consueuerant. stupebunt & mi
rabuntur. & non eam fulciant & sustentabunt
ruentem manus sua. sed leuabunt manus atq; pertran
sient. uel certe cum sibilo attollent manus. & q
si plangentes. in morem lugentium contrepabunt;
Si autem hoc de diabolo & de angelis eius uoluerim
accipere. qui uineam quoq; quae de egypto trans

lata fuerit uastauerunt. Dicimus p̄ animā de qua x̄p̄s
 recesserit. & quae prius templū dī fuerit & eē desiuit
 transire serpentem. & sibilare in ea & uenena suae
 malitiae euomere; & non solum hoc facere. sed ope
 ra quoq; sua quae ῥεποκλιacy manus uocantur
 mouere; ac ne putes quia colubrum nominauimus.
 uolenter nos manus colubri pro opere intellegere.
 Accipite testimonium salomonis; mors & uita in ma
 nib; linguae; Haec diximus ut potuim' in t̄pretatio
 ni allegoricae seruientes; si quis t̄m̄ magis uari similia
 habentia rationē quam a nobis sunt d̄serta repe
 rierit. illius magis lector auctoritate ducatur;
 Uē p̄ uocatrix & redempta ciuitas. columba non audi
 uit uocem & non suscepit disciplinam in d̄no. non
 ē. confisa ad d̄m suum. non ad p̄p̄m quauit. prin
 cipes eius in medio eius quasi leonis rugientes. iu
 dices eius lupi. uespere non relinquēbant in manū
 prophetae eius uē s̄m̄ uiri infidelis sacerdotes ei
 polluerunt sc̄m̄. iniuste egerunt contra legem.
 d̄ns iustus in medio eius non facit iniquitatē. ma
 ne iudicium suum dabit in lucē. & non abscondit.
 Nesciunt autē iniquus conf̄sionē. dissipati sunt
 & dissipati sunt anguli eorum. d̄sertas feci uias
 ei. non sit qui transiat. d̄solatē erunt ciuitates eorū
 non remante uiro nec ullo habitatore. dixi ad t̄m̄
 timebis me. suscipies disciplinam. & non peribit
 habitaculum eius. propter om̄a in quib; uisitaui

eam. uersum tamen diluculo surgentes corrupuerunt
omnes cogitationes suas. Lxx. O inlustris & redempta ci-
uitas. columba non audiuit uocem. non suscepit discipli-
nam. in dño non est confisa. & ad dñm suum non adpro-
pinqua uit. princeps eius in ea ueluti leones rugientes.
Judices eius sicut lupi arabiae. non dimittebas in mane
propheta eius portantes prunam uiri contemptores. sa-
cerdotes eius polluunt scã & impiè agunt in legem.
Dñs autem iustus in medio eius. & non facit iniquitatem.
mane mane dabit iudicium in luce. & non est abscondi-
tus & nescit iniquitatem in exactione nec in sempiternū
In iustitiam detruxit supbos. dissipati sunt anguli eorū.
destruxit uias eorum ut pentus non transeantur. Defecerunt
ciuitates eorum eo quod nullus subsisteret neque habita-
ret. Dixi. uerum tamen timebitis me & suscipietis
disciplinam & non peribitis de oculis eius in omnib;
quibus ultus sum super eam. Multiputant propter
consequentiam sermonis. dici aduersum nintues
de qua supra. & p d & asyrium & ponte nintues in
solitudine. sed numquam scriptum. nintues. colubam
uocare. licet in hieremia a facie gladii columbae de
nabuchodonosor quidam dictum putant. Sed scien-
dum quod alii e contrario. adserant pro columba
ibi posse intellegi. ex aaaa. Id est gnetia. ut sit sensus.
a facie gladii jona. id est a facie gladii gnetiae. Jona. eni-
tam columbam. quam gnetiam significat. ut de usq; hodie
greci. ionas. & mare appellatur ionium. & apud hebre

os pmanē eorum uetus uocabulum; sed & principes
 romani apud barbaras nationes. antiquū uocabulum
 rēnentes. cesāres appellantur; Omnis itaq; contra hie
 rusalem sermo ē. Uae ciuitas quādam columba sem
 p peccans. & captiuitatib; tradita & rursus redempta
 ad nō. Uae ciuitas prouocatrix quod significata ut he
 braice dicitur. marā idē. scapatus piyoyca. quod nos pos
 sumus dicere. dñm amarum facies. idē tuo uitio. Dulcē
 dñm atq; clementem. uertens in amaritudinē. ut qui
 miserent uult. pōnere cogatur; Non audiuit pceptū
 dñi. & corrupta noluit suscipere disciplinā. Nec p̄men
 tibus malis aliquando ē. confisa in dño dō suo. Nec am
 bulauit postergum eius. nec dicente eo. ego dñs adpropin
 quans & non de longe. ipsa ei ad propinquare uoluit;
 Describuntur quoq; principes ei & iudices & proph & e
 & sacer dotes. ut in ciuitate populum. & in his quae dixi
 nominibus dignitatē. principes accipiamus; Principes
 igitur eius. quasi leones semp uersabantur in p̄dis. & ad
 effundendum sanguinē subiectorum. Iudices eius ra
 paces. non dimittentes alius quod possent in p̄ ere. p̄phete
 eius insipientes. siue stupentes. quod hebraice dicitur
foezim. & aquila transtulit. ea albnitai. loquebantē
 quasi ex ore dñi. & om̄a contra dñm p̄dicabant. sacer
 dotes in loco scū xru cōmisere sacrilegium. & contra legē
 facerent ex lege uictimas offerebant; Propterea
 q̄ illi egerunt iniuste. Dñs iustus non facit & iniqui
 tatem. sed resata & urbi pessime quae m̄ d̄ur; mane

mane. manifeste & absq; aliqua ambiguitate faci
deca iudicium. Nec erit quod ab eo possit abscondi;
& hoc facit dñs. ut correpta ciuitas conuertatur
ad melius. Sed iniquis isrl non cognouit confusio
nem suam. nec intellexit Idcirco sibi inlata placas.
ut ageret penitentiam; Uindicaui^{te} inquit postea
degentibus. & destruxi imperia eorum. ut qui p pla
cas me non senserunt. saltem p beneficia cognoscerent;
Uel certe sic intellegendum; dirp dñi omnes ciuitates
tuas o iuda & omnes subiectas tibi placas. & tribus.
& diuersa confinia & tanta hominum uastitas fuit.
ut non eēt qui habitaret in urbibus tuis; & postquam
hoc feci. misi prophetas meos consurgens diluculo &
ad penitentiam prouocans. Dixi q; feci quidem tibi
haec o hierusalem. sed feci ut timeares me. et suscipe
ras disciplinam. & non perierit habitaculum tuū.
hoc ē templum. propt̄ omnia scelera que gesserunt;
et contrario habitatores hierusalem me eos ad peniten
tiam prouocantem. quasi de industria & ex contentione.
diluculo surrexerunt. ut festinatione qua ad me redi
re debuerant. complerent omnes cogitationes suas. & ope
re demonstrarent quod mente conceperant; hoc iux
ta hebraicum; & erum. inlustris & redempta ciuitas
xp̄i sanguine. iuxta superiorē p̄spiciuae ecclesia in
tellegitur. quae & uocatur columba propter simpli
citatem multitudinis in ea credentium; haec non
audiuit uocem dñi. neq; suscipere uoluit disciplinā.

subiecto tibi pagos

nec confisa ē in dño. quia noluit adpropinquare ^{ad} dñm
dñm suum; frustra enim quis uocem dñi dñi sui audire se
dicit. & confidere in dño. quando operib; fidem destruit.
& magis in a mone iungitur. quam dño suo. & duplici
corde accedit ad eum. & duob; dominis seculo & dño
militare se credit; huius principes sicut leones rugientes;
non ambigimus de rugitu leonum. quando uiderimus
principes eius ita in subiectos populos detonare. & uo
ce tyrannica rabidi r q; conuictus plebem continere.
ut non pastorem in grege. sed leonē inter ouicular putet;
Judices quoq; eius quasi lupi arabiae occidentes & uespe
re non aspicientes ad ortum solis sed morantur semp
in tenebris. Posses si uncular ecclesiae tē ea que in dñi do
naria conferuntur. uestentes in lucrum suum. ut non
habeant pauperes qd mane comedant. quasi in nocte
tē nullo uidente populantur. & cum luporū more
cuncta diripiant. nē paruos quidem cibos indigentib;
derelinquunt; Prophete & iam idē magistri. qui se
putant docere populos. & de scripturis sermocinari. sine
υλατο ορον idē postantes spm siue spūtales. & hoc
ιπυιρurwo legendum. sunt uiri contemptores; Non
enim docere. sed facere in ecclesia conuenit. Nec factis
uerba destruere; Ceterum. tu cum aliō doceas & nō
facias ipse. non tam doctor quam contemptor uocandus
ē; De quo & in abbacuc scribitur; Uide & contēp
tores & respicite tē in minimi mirabilia & dispda
mini; Sacerdotes quoq; qui eucharistiae seruiunt.

B

B

& sanguinem dñi populus eius diuidunt. impie agunt in legē
xpi putantes. exapictias. impantes facere uerba non uitā
& necessariam. ēē. solennem orationem. & non sacerdotum
merita. De quib; dicitur; In quocumq; fuerit macula non
accēdēt offerre oblationes dño; cum haec faciant principes.
iudices. prophēte. sacerdotes hierusalem. nihilominus cle
mens & iustus ē dñs; clemens. in eo quod a sua ecclesia non
recedit; iustus. in eo quod reddit unicuiq; quod meretur;

Postquam enim aduenerit mane. & nox hui sēti p̄transierit.
in luce iudicium suum. & non abscondetur. uel ipse. uel iu
dicium eius; & cum coeperit Metis exigere pecuniam
quam eis cōmiserat. non erit iniustus. nec facit in p̄p̄u
um ualere iniustitiam; sed sup̄bos principes quib; resistit
dñs. detrahēt de cathedris suis. & de culmine quod tenebāt.
& dissipabuntur anguli eorum. id ē. prauae uoluptatis. &
a recto itinere declinantes. in quib; semp̄ & pharisei or
re consueuerunt. angulari lapide contempto; Puto autē
q̄t & sup̄bis pro sit detrahi eos de ārogantia sua & dissi
pari angul^l portas. & angulos eorum. & postea recto itinere
gradiantur; Deniq; sequitur; & desertas faciam uias
eorum eo quod non sit qui p̄transierit; secundum illud. quod
in primo psalmo scriptum ē. Uter impiorum peribit.
Nec non & in osee. ubi de hierusalem dicitur fornicantem.
Ecce ego claudam uias ^{q̄t} spinis. & obstruam itinere ei & semi
tam suam non inueniēt. & p̄sequitur amatores suos. &
non adprehendēt eos. & quaerēt eos. & non inueniēt. & di
cēt uadam ad priorem uirum meū & reuertar. qm̄ be

nemibi erat tunc. Quam nunc; anim adueſte. quod niſi clauſe
 fuiſſent uiae. & obſepta tanent. & niſi deſtruxiſſe & dñs ſemitas
 eius. Numquam dicere potuiſſet anima foemians. uadam
 & reueſtar ad uirum meum priorem; Diſſipantur ergo ta
 nent ſupborum. & angulicorum. ne ambulent in ſupbia &
 in pñtuitate. & urbes eorum qua male aedificate fuerant
 in adrogantia & ſupbia deſtruantur. ne ſubſiſtant. & habeant
 habitatores peſſimos; ac ne quis putet nos uim facere ſcriptu
 rae. diſcat ex conſequentibus; hoc autem in quid feci. ut dicere
 in eis. ecce deſtructa ſunt tanent malitiae. Decidero. tunc
 teme & ſuſcipite diſciplinam. ne ex diſciplinam exereat. fruc
 tum in uobis conuerſionis non inueniens. & omnia irrita
 ſint p quos uos uolui corripere. & ille ſermo qui in hie
 mia ſcriptus e. poſſit ap tari; ſine cauſa Percuſſi filios uros
 diſciplinam non recepifſis; uel ceſte tunc teme & recipite diſ
 ciplinam. ut non pereant omnia de conſpectu hieruſalem.
 nec penitus ad ſolitudinẽ deducatur ſup his malis in quib;
 comminatus ſum eam; Nec moueat aliquem ut ſepe iam dixi.
 quod haec aduerſum eccleſiam dicta inter preter. cum ſciat
 hieruſalem in ſcripturis ſcis ſemp tipum habere eccleſia;
 De qua qui peccauerit. uel in babilonẽ ab ducitur. uel ſi ſponte
 deſcendere uoluerit in hie rido. Alatronib; uulnertur;
 quae e enim ita inluſtris ut eccleſia. quae in toto orbe fun
 data e. Ita redempta xpi ſanguine. & columba ppter
 gratiam ſp̄s ſci. ut eccleſia de gentib; congregata in qua
 plurimi qui ſe dicunt in xpo credere. nec audierunt
 uocem eius. nec receperunt diſciplinam. nec iuxta eũ

eē uoluerunt; Quod autem dicitur. principes eius in ea
sicut leones rugientes: scio offensurum me eē plurimos.
quod super ep̄is & presb̄tis. hoc interpretet. Cum &
presbiteri maliqui sūssannā uolare cupierunt. Cete
ros presbiteros qui bene uixerint non condempnent.
& mali principes quos describit sermo proph̄t̄cōs. non
sunt bonis principib; contumeliae; stulto enim flagella
to. insipiens sapientior erit; si autem insipiens sapientior
fit. quanto magis ille qui sapientis ē. Sed & iudices eius
accipiēt̄ munera uendentes que iustitiam. non ne
recte appellantur lupi arabiae uel uesperini. sicut
simmachus transtulit. Non enim merentur lupidici
beniamin. qui manerapiunt & ad uesperam dant escam.
Sed lupi uesperini. qui noctib; comedunt. & in mane nihil
relinquunt; Quod autem sequitur. proph̄t̄e eius
it̄ner̄ ᾱατο̄ γ̄οποι. Idē postantes sp̄m uiri contemptores.
nullum moueat quod sup̄ doctor̄ibus interpretantes.
eosdem & proph̄t̄as dicamus & contemptores. cum &
apostolus. nolite contristare sp̄m sc̄m dī in quo signati
estis in die redemptionis; & dauid loquitur. in. Psal
mo. sp̄m sc̄m tuum ne auferas a me; Nisi enim sp̄s sc̄s
contristatus fugere consueuit & prius hospitium &
dimittere habitaculum suum: Numquam & paulus pre
cipit̄ quod sup̄ diximus: & dauid post adulte
rium formidat̄ ne perdat̄ quod accepit; De
quo & ad hebreos scribitur; quantum arbitramini
deteriore mereri supplicia eum qui filium dī con

: p̄cipiat.

culcauerit. & sanguinem testamenti inmundum duxerit
in quo sanctificatur. & spiritui gratiae contumeliam fecerit;
Sed & in tertio libro regnorum scriptum est. hominem dei.
haud dubium. quin propheta. postquam dixerit in samaria.
altare. altare. haec dicit dominus. ecce filius nascetur dauid.
& cetera. quia contempserit uerba domini & comederit apud
pseudo propheta. Sicut enim locum istum exponens
iosephus interpretatus est interfectum esse a leone. & nepu
tardus casus. & non iudicium dei. & pseudo propheta qui eum
deceperit. hoc futurum esse praedixit. & ipse leo contemp
torem puniens. asinum reseruauit; Non ergo mirum.
si doctores qui sancto spiritu pleni fuerunt. possint fieri contemp
tores. cum apud negligentes. & non omni custodia seruantes
cor suum. Haec ipsa causa frequentem solet supbiae
in dominum & contemptus existere. quod habeant scientiam
dei & nouerint multam bonitatem eius. quam abscondit
timentibus se. & contempnas bonitatis diuitias eius. thesau
rizantes sibi iram in die irae. Sacerdotes quoque qui
dant baptismum. & ad exspectationem domini impetrantur
aduentum. faciunt oleum crismatis. manus imponunt.
ceteros erudiunt. leuitas & alios constituunt sa
cerdotes. Notam indignentur nobis. haec exponen
tibus. & prophetis uaticinantibus. quam dominum deprecantur.
& studiosae agant. nec de sacerdotibus qui uiolant sanctam dominum
esse mereantur; Non enim dignitas. & nomina dignita
tum. sed opus dignitatis. & principes. & iudices. prophe
tas. & sacerdotes. saluare consuevit; Qui episcopatu

inquit desiderat bonum opus desiderat: Uideant quid di-
xerit: bonum opus desiderat: opus non dignitate: Sicut
dispecto opere solam aspexerit dignitatem: cito corrumpitur.
Turris in silo: & excelsae cedri flumine feriuntur: & erecta
ceruix frangitur: & cicnus extento collo & in sublime se-
tendens: in immundis uolueres computatur: Porro quod
exposuimus iuxta hebraicum: uerumtamen diluculo con-
surgentes corruerunt omnes cogitationes suas: pro quo in
Lxx. scribitur: praeparare consurge diluculo: dissipatae
omnis frondositas eorum: quia multum ab hebraico dis-
crepat: & magis uidetur iuxta Lxx. cum posterioribus
concordare: insequentibus exponemus: Qua propter ex-
pectame dicit dominus: in die resurrectionis meae in futurum
quia iudicium meum ut congregem gentes & collegam
regna ut effundam super eas indignationem meam: Omnem
iram furoris mei: in igne enim zelus mei deuorabitur omnis
terra: quia tunc redclam populus labium electum: ut inuo-
cent omnes nomen domini & seruiant ei humero uno: Lxx.
praeparare consurgere diluculo: disperierunt omnes tract-
mi eorum: Propterea expectame dicit dominus in die re-
surrectionis meae in testimonium: quia iudicium meum
in congregationes gentium: ut suscipiam reges ut effun-
dam super eos iram meam: omnem iram furoris mei: quia
in igne zelus mei consumetur omnis terra: quia tunc con-
uestam in populus linguam in generationes eius: ut inuo-
cent omnes nomen domini ut seruiant ei subiugo uno.
Haec iudei interpretantur in aduentu christi quem sperant

eē uenturum. & dicunt uniuersis gentibus congregatis. &
 effuso super eum furore dñi. in igni zeli eius terram deuoranda-
 dam. & sicut ante aedificationem turris fuit quando una
 lingua omnis populi loquebantur: Ita conuersis omnibus;
 ad cultum ueri dñi. locuturos hebreice. & totum orbem
 dño seruiturum; Nos autem qui non sequimur occiden-
 tem litteram. sed spū uiuificantem. nec iudicis fabulas.
 audem^{us} ad dño; p̄parare. consurge diluculo. dissipati omnes
 sacri eorum. & p̄parati dicimus. Paratum cor meum
 dñi. paratum cor meum. Audimus q; in pro uerbus impe-
 ratum. p̄parare in ingressu operis tua. & illud quod in le-
 uitico sacro dicitur. ubi septimo mense decima men-
 sis offerret Aaron^{us} populo hircum emissarium. atq; uiuen-
 tem. & ponet manus sup caput eius. imputatur ei cuncta
 peccata populi isrl. traditq; eum in manus hominis p̄-
 parati & mittit in heremū. Intellegimus in nobis. &
 p̄parantes nos ueri imperio sacerdotes. Tollimus malū
 de medio ecclesie. cumq; hoc fecerimus. nox p̄terit. di-
 es adpropinquat. & quasi indie honeste ambulantes
 Dicimus. dñs dñs meus ad te de luce uigilo; statimq; inferim^{us}.
 mane & exaudies uocem meam. mane adsistam tibi
 & uidebo; Nisi enim p̄parati fuerimus. non nob̄ orit̄
 sol iustitie. Orto autem sole. omnis sacri de uinea
 sodomorum dissipantur. & pereunt; ut non solum gra-
 des botri. sed & iam quod parum eē. uidebatur in nob̄.
 xp̄i luce radiante disperat; & pro his omnibus; mercedē
 nobis pollicens dñs ait; expectate indie resurrectionis

174

175

meae in testimonium; Post uitam enim atq; peccata
 dñi resurgit in nobis. Quuxta id quod in alio loco p̄cipit.
 estote mihi testes. & ego testes dicit dñs dñs. & puer quē
 dedi. testēs ē nobis pater cum filio & cum spū scō. ut in
 ore duorum uel trium testium stet omne uerbum;
 & magis mihi uidetur sic stare sententia. & sub his trib;
 testib; ueritas confirmari quā secundum litterā; Duo
 enim fuerunt testes contra susannam. & contra ipsū
 dñm saluatorem. & tamen non stetit uerbum in ore eorum; con
 tra naboth. & quoq; tota poene ciuitas dixit testimonium.
 consensusq; testimonium pessimorum. non firmitatē habu
 it ueritatis. sed scelerēs coniurationem; quē iudicium ait
 meum in congregationes gentium. & suscipere reges in loco
 uidelicet suppliciorum suorum. ut effundam sup̄ eos
 iram meā. Omnē iram furoris mei; qui minor ē cito me
 redur ueniam. & misericordiae p̄ximus. ē; Potenter
 autem. potenter tormenta patiuntur; uide gentes. &
 gentium multitudo congregat̄ ad iudicium. reges autē
 idē principes dogmatum p̄uersorum. adducunt̄ in poe
 nam. ut effundatur sup̄ eos omnis ira furoris dñi;
 & hoc non crudelitate fit aliqua. ut arbitrantur san
 guinari iudei. sed misericordia & consilio medicant̄.
 Sequitur enim. In igni enī zeli mei consumitur om̄is
 terra; Gentib; quippe in iudicium congregati. &
 regib; ad supplicium. ut effundatur sup̄ eos ira. &
 non ex parte sed tota. & ira ac furore sociata: Consu
 m̄tur in toto orbe quicquid t̄renū ē quicquid ad

117

opera terrae Idē. carnis panis. omnes eius uepres & spi
nas & fructu uastans zel mei uocauit incendium. & tunc
conuersam sup populos linguam in generationē suā. ut un
quisq; errore deposito. ad antiquum confessionis dī
eloquium reuertatur. & in nomine ihu omne genu flectat
caelestium & terrestrium & infernorum. & om̄s lingua
confiteatur dñm ihm in gloria dī patris. habi & is q; la
terib; & beatitudine quā habebamus pro lapidib; & luto.
quib; & errores nostri supbiam extruebamus contra dñm.
Recipiamus linguam quam antepdidimus. & sumus sub
iugo xpi dicentes. Jugum enim meum suauē ē. & onus
meum leuē ē. Notandum autem. quod in eo loco ubi
nos interpretati sumus. reddam populis labium electū.
pelecto. Lxx. dixerunt. in generationē ei. ut sub
audiatur terrae; & hinc error exortus ē. quia uerbū
hebraicum. barura quod aquila & theodotio. electū.
simmachus. mundum int̄pretatur. ē. Lxx. legerunt
bar dura. res. litteram. d elch. aestimantes. pp̄t̄ el̄m̄ta
nimiam similitudinē. quod paruo apice distinguitur.
Nec non ubi nos orn̄tulimus. in die resurrectionis meae.
in futurum. & om̄s int̄ptati sunt. testimoniū. hebreus
qui me in scripturis instituit. adserbat. lch. In p̄sen
ti loco magis eieca. Idē in futurū debere intellegi
quam in testimonium; lch. enim quod scribitur per
litteras. am. & d elch. & eti. & yalap̄t̄ pion.
Idē. & futurum testimonium intellegi. possumus
hunc locum & de primo xpi aduentu exponere.

quando omni errore sublato. demonib; qui e calcatis &
terrenis operib; destructis. apostoli uniuersis linguis
locuti sunt. & ueteri errore sublato. unum confessionis
redditum. e. labium; sed & reges qui destruant. & diu
no consumuntur ardore puerorum dogmatum prin
cipes sentiendi sunt; Ultra flumina & thiopie inde
supplices mei. filia dispersorum meorum deferent
munus mihi. in die illa non confunderis sup cunctis ad
inventionib; tuis quibus preuaricata es in me. quia tunc
auferam de medio tui magniloquos supbiae tuae. & non
adicies exaltari amplius in monte scō meo. & derelinquā
in medio tui populum pauperem & egenum. & spera
bunt in nomine dñi reliquiae isrl. & non facient iniqui
tatem nec loquentur mendacium. & non inueniatur
in ore eorum lingua dolosa. qm̄ ipsi pascentur & accu
babunt & non erit qui exerceat. Lxx. de finibus flu
minum a thiopie suscipiam dispersos meos. adferent
uictimas mihi. in die illa non confunderis ex omnibus
ad inventionib; quib; impie egisti in me. quia tunc aufe
ram a te detractionem contumeliae tuae. & ultra non
adicies ut magnificeris sup montē scō meum. & relin
quam in te populum mansuetum & humilem. & time
bunt nomen dñi qui fuerint reliqui de isrl. & non fa
cient iniquitatem. & non loquentur uana. & non inue
niatur in ore eorum lingua dolosa. quia ipsi pascentur
& accubabunt & non erit qui exerceat eos; Cum
reddiderit dñs credentium populis labium electū.

& inuocauerint om̄s nomen ihu. & postauerint iugum eius:
 tunc & iam ultra flumina aethiopiae. unde uenit regina saba
 audire sapientiam salomonis. deferent uicinas dño. & aethi
 opia p̄uenit manus eius dō. uero qui legiferos quae decem
 plagis percussit egyptum nub̄ aethiopia inuidente sinago
 ga iudaeorum; quod autem ait iuxta hebraicum. inde sup
 plices mei filia dispersorum meorum deferent munus mihi.
 huiusmodi ē; Orit̄. O sinagoga quāndam filia quānto
 to orbe dispersi. licet inuideas. licet emulatione crucieris.
 Tamen de aethiopia mihi uicinas deferentur. Idē de
 gentiliū populo. in die illa. Idē quando gentium credide
 rit multitudo. & iam tu non paentur confundens super
 cunctis errorib; tuis quib; p̄uaricata es in me. Eligendo
 bar̄ abas. & dī filium crucifigendo. Tunc a senem de
 medio tui scribar & sacerdotēs. & phariseos magni lo
 quos sup̄biae tuae. & nequaquam te in monte scō meo
 ultra iactabis. sed habebis populum pauperem. homines
 in littentos & piscatores. qui sp̄n̄bunt in nomine dñi.
 reliquie int̄. Non multitudo quae clamauit. crucifige.
 crucifige eum. non pontifices. & optimates. sed reliquie.
 Nequaquam facient iniquitatem. Nec loquentur men
 dacium. in xp̄o ueritate credentes. Nec in uenietur in
 ore eorum lingua dolosa; Scientes quod ^{omne} mendaciū
 de diabolo ē; qm̄ ipsi pascentur & dicent. Dñs pascat
 me & nihil mihi deerit in loco pascuae ibi me colloca
 tur. Sup̄ aquā refectiois edocauit me animā meā
 conuertit; & non erit qui ex terraat. uincente fide

H usq; huc pffone

credentium psecutorum superbiam; Hoc de primo ad
uentu xpi intellectum sit. quod iudei sibi in fine promit
tunt; & sperant se hoc quod dix. Intulistis domum & ex
sufflaui illud. & de donariis accepi. quae offerebant in
altari & dñ exsufflauit ea; Sed quia dixit. intulistis
domum. si ea quae inlata sunt. donaria intellegimus. utiq;
in templo oblata dicimus; & non nobis congrua; quia
eo tempore domus dñ adhuc edificata non fuerat; quod
quidem usq; hodie plerisq; contingit qui habitant in
aedificijs humilib; & quantum in se e. despiciunt disso
latam domum dñ & cum possint aedificare. contempnuñt.
& quasi iam uidentes maturas segetes. fructus sibi suoz
operum repromittunt. & fallente spe. p magnis uix
parua repperiunt; Sed & haec quoq; parua quae in domū
& horreum mentis condiderant. exsufflantur a sermo
ne dñ. quasi indigna eius custodia atq; tutela; quocirca
ego uidi tam indoctrina quam in conuersatione de quib;
clam sperata plurima. & p quam uentum e. ut haberet
tempus messium. Idē. tempus docendi. utranq; suam
in exemplum pberē populorum. de excelso precipitatos.
& minus inuentum in eis quam opinio sibi omniū pro
mittebat; Unde accidit. ut paulatim negligentia
sub repente. paruum quoq; ipsum quod uidebant ha
bere pderent; Hoc autem idcirco p pessi sunt. quia
securi fuerunt in pristinis domib; suis. nec ascender
scripturarum montē edificationis de eo dominica
ligna cedentes. Nec extruxerunt in secotidie domū dñ.

sed despicientes eius desolationē. Etiam idp didere quod se
 habere credebant; sup̄ dicta enim mali haec causa reddi²;
 Quam ob causam dicit dñs exercituum. quia domus mea
 deserta ē. Quos festinantes unusquisq; in domū suā post haec
 sequitur. Propter hoc sup̄ uos phibiti sunt caeli nedarent
 rorem. & terra continuit germen suum; non solum in q̄
 caeli pluuiā non dederunt quib; irrigata humus fruges
 parit. sed ne rorem quidem matutinum atq; nocturnū.
 ut arentes agri saltim humore modico temperarentur.
 Terra quoq; deuonuit. agricolis non redduntur semen
 tem. & quae sponte solē gignere. auaro sinu tenuit;
 ego hunc arbitror. ēē rorem. de quo in benedictione di
 ctur ad iacob. Dñs tibi dñs de rore caeli rorem hermon
 qui descendit sup̄ montē sion. & descendit non de aere
 in quo uolitant multiplex Aquilarum & accipitrum
 & uulturum numerus; sed de caelo; ut sic uis anima ar
 de & p̄ turbationib; & iaculo diabolo uulnerata ē re
 frigitur hoc rore. & est dñs suos temperet; quod dicitur.
 Terra quoq; non effert germen suum. neq; enim sine rore
 xp̄i potest ulla anima adferre frumenta; & uocau
 siccitatem sup̄ terram. & sup̄ montes. & sup̄ triticum. &
 sup̄ uinum & sup̄ oleum. & quaecumq; profert hum²
 & sup̄ homines. & sup̄ iumenta & sup̄ omnē laborem
 manu²; pro siccitate. Lxx. אַחֲרָיָם. Idē. gladiū
 transtulerunt; sed & in hebraico trib; litteris scrip
 tum repperi. הַדִּי. רֶסֶס. בְּחֵל. quod si. אֲרֵב. legimus.
 gladium sonat. סִיּוֹרֵב. קַיָּאֲוֲוָאָא. q̄d nos transtulim²

siccitatem; Licet melius in urentem uentum transferri
possit; & reuert qm sermo de terra. e. & de agrorum sterilita
te. magis mihi uidetur. uentus urens. in presenti loco intel
legi debere quam gladius; licet & omnis plaga quae pp pec
catorum hominib; inferatur. possit & pro gladio accipi; Uoca
ta e. autem siccitas siue gladius sup terram & sup montes.
ut non profertur triticum. & uinum. & oleum. & quaecumq;
sponte generat humus; Praecedente autem fame. conse
quenter sup homines & sup uimta mors uenit. & idem
gladius uel uentus urens. omnia quae manus hominum
laboris ^{re} consumit; Uocatur itaq; uel inducitur uiuens
sermo di & efficax & accutus sup omnem gladium bicipitem.
ut anima negligens. quae terra interpretatur arens. & magis
in concavis habitare. quam in domu di extruere desiderat.
ei in uerone feriat. & quicquid fructum seputat habere
dispdat; Infertur & iam gladius sup montes eleuantes
se aduersum scientiam di. & sup frumtum & uinum & ole
um. quib; quasi cibus & potu & refecatione hereticorum
conciliabula deceptis populis blandiuntur; congrue quis
dixerit panem illorum panem. ee luctus. & furorẽ dnr
condẽm. ee. uinum eorum furorem aspidum insanabile.
Oleum quoq; repromissionẽ de celestib; quia quasi unguẽ
discipulos. & laborum p̄mia pollicentur. quae detestat
ppheta dicens. Oleum autem peccatoris non inpinguet
caput meum; Sed & alia quae absq; auctoritate & testi
monis scripturarum. quasi traditione apostolica spon
te repperiunt atq; confingunt. percussit gladius di;

& hiesu sacer dote. Ipse enim & rex e & sacerdos.
quod non dixerit. Zorobabel & hiesus. timuerunt s
audientib; zorobabel & hiesu. & populo uerba aggei
prophetae quae uerba sunt dñi. solus populòs timuit
a facie dñi. id e. sola multitudo que nec dum in usũ
& pfectum uirum uenerit. nec spũ copulatos. id e.
qđ spũ. timuit autẽ populòs a facie dñi. sciens quia fa
cies dñi sup facientes mala ut pdat de terra memoria
eorum. Et dixit aggeus nuntius dñi denuntius
dñi populo dicens ego uobiscum dicit dñs; quidam
putant & iohannem baptistam. & malachiam. que
intẽ p̄tantur angeli dñi. & aggeum quem nunc habe
mus in manib; eẽ angelos. & ob dispensationẽ & uis
sionem dñi. adsumpsisse humana corpora. & intẽ homi
nes conuersatos. nec mirum hoc de angelis credi. cũ
p salute n̄r & iam filius dñi humanũ corpus adsump
serit. & ob hanc causam & iam de apo chrisis p̄bent
testimonium. ubi dicitur quod iacob qui postea uo
catus e. isrl̄ angelus fuerit. & propterea sub planta
uerit fr̄trem in uentre matris suae. Johannẽ qđ q;
aduocem mariae matris dñi exultasse in utero he
lisab̄th. & omnium rationabilium unã eẽ naturã.
& ob hanc causam homines qui placuerint dñõ equa
lẽ angelis fieri. hoc illi sentiant. ceterum. nos nun
tium dñi. Id e. angelum qui hebreice dicitur malach.
simplicite propheta dictum accipiamus. ab eo qđ
dñi uoluntate populo nuntiauerit. siue quin multis

121
locus dñs n̄r atq; saluator angelus dī dicitur. sicut ibi.
magnum consiliū angelus. t̄p̄m saluatoris. Dicimus in
aggeō p̄currissē; porro quod ait. nuntius dñi. Denu-
tius dñi. tale ē. quasi dixissē. propheta de prophētis;
quod ait. Nuntius dñi populo dicens ego uobiscū sum
dicit dñs. Non loquitur ad zorobabel & hiesū cū
quib; & in quib; semper erit dñs; Semel enim eos di-
ximus secundum diuersas intelligentias in p̄sona sal-
uatoris accipi sed populo qui t̄m uenit a facie dñi.
qui quia populus erit. necdum uenerit ad dī carita-
tem que foras mittit timorem; Accipit ergo popu-
l̄s pro dī timore m̄i mercedem. ut dñs cū illis sit;
& est sensus; ego ero uester adiutor. aedificate do-
mū meam que in uobis destructa ē. me in medio uestri
constituito. nemo aedificationē uestram prohibere
poterit; & suscitauit dñs sp̄m zorobabel fili' sala-
thiel ducis iuda. & sp̄m hiesu. fili' iosedech sacerdo-
tis magni. & sp̄m reliquorum de omni populo. &
ingressi sunt & faciebant opus in domo dñi exerci-
tuum dī sui. In die uicesima & quarta mensis in
sexto m̄e in anno secundo darii regis; produce iu-
da. Lxx. transfulerunt. de tribu iuda & pro opere:
opera; cōt̄nē similit̄; ubicum q; autem nos ponimus
dñm exercituum: illi diuersē. aut dñm omnipo-
tentem. aut dñm sabaoth. aut dñm iustitiā int̄-
pretantur; Suscitatur ergo sp̄s zorobabel & sp̄s
hiesu; Interim secundum litteram. ut regnū & sacer-

dotium aedificent templum dñi ; Suscitatur & iam sp̄s
populi qui in eis antea dormiebant ; non corpus. non anima
sed ut diximus sp̄s. qui magis aedificare scit templū dñi ;
& ingressi foris enim fuerant. faciebant opere quae
digna erant penetribilib; domus dñi. In eodē anno
daru regis quo ut sup̄ in comense quae in principio
positus ē. sed non in eodem die ; Tibi enim unus dies
mensis ponitur. hic uero uicesimus quatuor ; Ut in p̄
mum diem quo dñs loquitur p̄ aggeum. ut uicesi
mum quatuor quo ingressi sunt & faciebant opus
in domo dñi. uiginti duos dies medi fuerint. quot
& littere sunt apud hebreos ; Necessē enim habue
rant doceri. quae eēt elementa principu seruo^{monu}ū
dñi. quae eos prohiberent dicere. nec dum uenit tem
pus domus dñi aedificandae. & habitare in domib; con
cauis. ut & sup̄ dixi. Inima dimergi. prouocatur
uero ponere corda sua sup̄ uias suas. & meminissent
prop̄ negligentiam quanta p̄pessi fuerint. & ut ascen
derint in montem & cederent ligna. & aedificarent
domum dñi. & non paterentur ea quae fuerant ante
p̄pessi ; Deniq; in his uiginti & duobus dieb; ti
muit populus a facie dñi. & ingressi sunt in die uicesimo
& quarto mensis. in sexto mense. anno secundo daru
regis. & faciebant opus in domo dñi exercituum dñi
sui ; Praecipitur autem nobis. ut aedificare possit
domus sp̄italis in sacerdotum sc̄m. ad offerendas
sp̄itales uictimas placentes dō tales nos p̄bere. ut

suscitetur in nobis sp̄s sc̄s. & ingrediamur in domum
 dñi. & faciamus opera dñi; Jam enim zorobabel
 de genere dauid. & hiesus sacerdos in aeternum
 suscitatus ē. a patre in uirtute. secundum sp̄m sc̄i
 cationis de resurrectione mortuorum ut ille p̄sit
 operi. Nos uero ipso adiuuante & dispensante
 faciamus; quae tamen opera dī facere ante non
 possumus. nisi timeamus a facie dñi. & credamus.
 & ingrediamur templum dī. & ea quae domo dī
 digna sunt perperemus; Quia uero adhuc in
 seculo sumus. & tempus edificationis n̄rae sub
 dario rege uersatur. In quo generationi. coniu
 gis. carni que seruitur. Idcirco in sexto numero
 quo factus ē. mundus. & in secundo anno quod
 uidit unionem. materia enim. In quo mundi
 reparatio sobolis q; consistit. duplicem numerū
 diligit. In gredimur domū dñi. & utroq; po
 pulo congregato. extruimus dī templum; Ex
 duobus enim duodecim numeris. uicesimi quar
 ti numeri summa consistit. quia ex circum
 cisione quam ex gentib; prima xp̄i ecclesia
 quae sub uersa fuerit aedificata ē. Sed & hoc
 possumus dicere. quia octauus numerus qui sc̄s
 est. & in uere circumcisionis tipo accipitur.
 triplicatus. uicesimum quartum numerū fa
 cit; Figuratiue nos docemur. ut aedificemus
 domum dñi. Inam putatione carnis. & uitioꝝ

circumcisione. & ueram puritatē esse credamus. inno
mine patris & filii & sp̄s sc̄i. Porro alios sexies quar
tū numerū supputauit. & quattuor referat ad e
limenta mundi ex quib; subsistimus. sex uero ad con
ditionem mundi. In quo ipsa elimenta uersant.
& dicat quia adhuc in materia sumus. & graui cor
de circumcidamur. & seruemus generationib;
Extruere quidem nos templū & intrare domū
dī. quasi de somno graui suscitari sp̄m nr̄m.

Sed adhuc in uicesimo quarto die id ipsū facere.

In septimo mense. uicesima & prima mensis.
Factum ē. uerbum dñi in manu aggei prophete
dicens. Loquere ad zorobabel filiū salathiel
ducem iuda. & ad hiesum filium iosedech
sacerdotē magnum. & ad reliquos populi dicens.
Quis in uobis. ē derelictus qui uidit domū istam
in gloria sua prima. & quid uos uidetis hanc
nunc. Numquid non ita ē. quasi non sit in ocu
lis ur̄is. & nunc confortare zorobabel dīe
dñs. confortare hiesū filiū iosedech sacerdos
magnum. & confortare om̄is populū terrae dīe
dñs exercituum. & facite qm̄ ego uobiscū sū
dicit dñs exercituum. uerbum quod placui
uobiscum cū egredieremini de t̄ra egipti &
sp̄s meus erit in medio ur̄m. Nolite timere.
quia haec dīe dñs exercituum. Adhuc unū
modicum. ē. & ego commouebo caelū & t̄rā

& mare & aridam. & mouebo omnes gentes. &
 ueni & desideratus cunctis gentib; & implebo do
 mum istam gloria dicit dñs exercituum. Meum
 ē. argentum & meum. ē. aurum dicit dñs exerci
 tuum. magna erit gloria domus istius nouissime
 plus quam prime dicit dñs exercituum† Eodē
 anno. sed mense septimo in quo solemnitates
 di sunt. prima & uicesima diemensis. Id est.
 completis tribus ebdomadib; & perfecta in myste
 rio trinitatis requie. testio factum. ē. uerbū
 dñi in manu aggei prophetae. qui continuo
 labore sudabat. ut semper sermo di haberet
 & ascensus; p̄teritorum enim obliuiscens. &
 infuturum se extēdit. ita cotidie laborabat. qua
 si p̄cedentium operum nihil haberet; Dicit
 ergo ei; loquere ad zorobabel. & ad hiesum.
 & ad reliquum populum. qui uiderunt anti
 quam domum di. & nunc in eis sunt instaurati
 oni eius. Numquid ad comparationē prioris
 non talis. ē. ista quae cernitur. uerum nolite
 desperare. nec lassas manus dimittere. Sed
 & tu zorobabel & tu hiesu & omnes populi
 confortamini & facite opus in domo mea.
 ego enim sum uobiscum. & sermo meus quē
 uobis pepigi. Cum egredieremini de terra
 aegypti. & sp̄s meus non recedat a uobis.
 Nolite timere. ego sum qui uobis dicit dñs omnipotens.

† & in loco isto dabo pacem dicit dñs exercituum. s

cuius dixisse. fecisse. ē quando primum testamētū
dabam. & in sinu monte sumuisus: Commouī celū
& terram & mare rubrum & desertum. ut uobiscū
ponerē testamētum. Nunc autē pollicor uobis.
me adhuc semel celum & terram & mare &
aridam commoturum. ut illis cōmotis. moueantur
omnes gentes. & ueniant iuxta lxx. quę electa
sunt dñi de cunctis gentib; ; Juxta hebræicū uero.
ueniāt desideratus cunctis gentib; . dñs n̄r atq; sal
uator. tunc implebo domum istam maiore gloria
quam priorē. & semper uobis ad dam dicit dñs omnipotens:
Neforsitan sponsorem putatis infirmum: Meum ē.
argentum. & meum ē aurum. & mea sūt cunctae
opes. Ego in ornamentum templi. aurum argetum
quę donabo. ut maior fiat huius domus gloria
quam prioris. & quia ^{uidetur.} difficile. quod pollicor. & hu
mana infidelitas ad maiora promissa semper hesitat.
propterea rursū dico qui promitto dñs omnipotens
sum: Porro quia scio ad edificationē inclite domus
& quae su. peratura sit domum pristinam. nihil
ita facere ut pacem: Idcirco & hanc spondeo; Dabo
enim in loco isto pacem dicit dñs exercituum. ut
pax quę superat omnem sensum custodiat domū meā
& sit in pace locus meus; Hæc interim. per ap̄o ac̄t̄ uoc
expositionis lineas duxerim. ut his ad sublimiorem
intellegentiam. & iam nobis tacentib; prudens lec
tor ascendat; fit ergo sermo dī ad eos qui operari

coeperant in domo dñi omnipotentis. Jam in requie.
 idē in mense septimo. & in trinitatis plenissimo
 sacramento. uicesima prima mensis. & ad aggeum
 dī festa celebrantem. qui rursus manum suam
 sermone dñi preparauerat. & dicit ad eum: Loque-
 re ad zorobabel de tribu iuda & ad hiesum sacer-
 dotem magnum. qui pro nobis & homo fieri digna-
 tus ē. & sacerdos. & ad reliquias populi; ad compa-
 rationem ^{enim.} totius orbis: pars uero fuit in principio
 credentium; igitur quae locutus sit iudicā. fuit
 quondam in ista domus dī. quae nunc ista deserta
 est. ut nec fuisse credatur ex quo quae fuerat di-
 lecta facta ē non dilecta; & qui non populus dī. coe-
 pit ēē populus dī; & est domus illa quondam
 gloriosa. nunc in conspectu zorobabel & hiesu
 & reliquiarum populi quasi non sit; hoc autem
 non solum de templi aedificiis quae cernimus cor-
 ruisse accipere debemus. sed de omnibus quae
 quondam praecant habere iudei; Verum ta-
 men quia prior facta ē domus quasi nō subsis-
 tens. Pro uocatur zorobabel dux & hiesus
 sacerdos. ut xpī regnū & sacerdotiū roboretur.
 & populus eius qui quondam terrae fuit popu-
 lus. faciat opere in domo dñi. & sciat dñm sibi ēē
 p̄sentem; faciat quoq; uerbum quod placuit
 dñs cum eis. quando egrediebantur de terra
 egypti; Ad que utinam & nos egrediamur de

ægypto. & uerbum testamenti quod accepimus
impleamus; Repromittit quoque dñs dñs his qui
faciunt opera in domo eius. & implent quæ accepē
re sermonē. sp̄m suum dicens. & sp̄s meus erit
in medio ur̄m; sacramentum cernite trinitatis; ego sū
uobiscum. & sp̄s meus. & uerbum in quo posui
testamentum cum egredieremini de ægypto;
Quod autem dicit in medio ur̄m; Juxta illud senti
endum quod in euangelio scriptum ē. medius
ur̄m stat quem uos nescitis qui p̄ me uenit;
Hæc ergo dicit dñs exercituum ad uos qui uide
tis domum priorem sic. ēē. quasi n̄ sit; Moui
celum quando de celo audita ē. uox mea; Moui
terram. quando priori populo de clitestañtum.
& in aduentu meo. caligo turbo. tenebrę cerne
bantur; Moui mare rubrū. quando uia p̄ bui
populo transeunt; Moui aridam. uel ægyp
tum p̄ plagas cultu dī uacuum. uel solitudinē
p̄ quam quadringenta annis populus circūiuit;
Hæc adhuc semel mouebo; quod factū cernimus
in aduentu dñi saluatoris; tempore quippe passio
nis eius. fugiente sole. celum motum ē. & tenebrę
factę sunt ^{ab hora tertia} usq; ad horam nonam sup̄ omnē terrā;
Mota ē. terra. & saxa scissa sunt & sepulchra re
serata; Motum ē. mare. dracone qui in eo erat
interfecto; Mota ē. & arida infructuosa quor
dam gentium solitudo; In hoc autē uniuersi

tates tremore. commotae sunt & iam omnes gentes:
 quia in omne terram exiit apostolorum domini sonus
 & uerba eorum penetrarunt usque ad terminos
 orbis; Ob id autem motae sunt omnes nationes. &
 ex earum motu uenirent electa gentium. Et que
 ubicumque preclarae sunt. uerbis gratia. electa de chorin-
 tho. quia multus in ea erat populus dei; Electa de
 macedonia quia grandis in thesalonica dei ecclesia
 congregata. non habebat necessarium ut de cari-
 tate doceretur; Electa de effeso. ut archana dei
 & nulli antea reuelata sacramenta cognoscerent;
 Quid plura. omnes gentes commotae sunt ad quas sal-
 uator apostolos miserat dicens. Euntes doce-
 te omnes gentes. & ex multis uocatis pauci
 electi. Primitiuorum ecclesiam construxerunt;
 unde & apostolus petrus. Salutat uos inquit
 quae est in babilone electa & marcus filius meus;
 & iohannes. Senior inquit electae dominice.
 ac deinde filios memorat electae. Commotae
 ergo gentes; quas quidem possumus & contrarias
 accipere fortitudines. non ualentes splendorem
 domini sustinere. Uenerunt electa omnium gentium.
 & repleta est gloria domus domini. quae est ecclesia
 dei uiuentes. columba & firmamentum ueritatis;
 haec secundum Ixx; & uerum in hebraico meli-
 us & significantius habet ut supra posuimus.
 Et mouebo omnes gentes. & ueni & desideratus cunctis

R

tis gentib; ; Vere enim postquam ille uenit. implēta
ē gloria domus dñi; & quanto dñs distat a seruo.
tantum domus ita melior. ē. cui pre ē. dñs. Ad domu
priore cui p̄ fuit seruus; quod autē ait. meum
ē. argentum & meum ē. aurum dicit dñs exer
cituum. Non puto quem quam estimare quod
de argento loquatur & auro quae adiutib; pos
sidentur; hoc enim modo. non solum argentū
& aurum dī ē. quasi creatoris. sed & cetera metal
la. Stagnum. plumbum. & quod domat omnia
ferrum; Sed ego argentum quo domus dī or
natur. estimo eloquia scripturarum de quib; dicit.
Eloquia dñi eloquia casta argentum igni examina
tum probatum terre purgatum septūplum;
Et aurum. quod in occulto scōrum sensu & in cordis
uersatur archano. & splendē uero lumine dī;
Quod & apostolum de scīs qui sup fundamentū
xp̄i edificant sensisse. p̄ spicuum. ē. aurū. ar
gentum. lapides pretioso s; ut in auro. sensus
occultus sit; In argento. sermo dicens; In lapi
de pretio^o opem dī splendentia; his metallis in
lustrior sit ecclesia saluatoris. quam quondā
sinagoga fuerat; his lapidib; uiuis. edificatur
domus xp̄i. & pax ei p̄bētur aeterna; Porro
quod sequitur in lxx. & pacem in adquisitionē
omni homini qui creator ut suscitē templum
istud. quasi sup fluum & uix cōrens. quippe

quod nec apud hebreos. nec apud quemquam aliū
 interpretem festur admissum ; In uicesima & quar
 ta noni mensis. in anno secundo dario. factum ē. uer
 bum dñi ad aggeum prophetam dicens. Haec
 dicit dñs exercitūū. Interroga sacerdotes legem
 dicens. Si tetigerit homo carnem sc̄ificatā in
 ora uestimenti sui. & tetigerit de summitate panē
 aut pulmentum aut uinū aut oleum aut omnē
 cibum numquid sc̄ificabitur? Respondentes
 autem sacerdotes dixerunt. nōn; Et dixit agge
 us. si tetigerit pollutus in anima ex omnib;
 his numquid contaminabitur? & responderunt
 sacerdotes & dixerunt. contaminabitur; Et
 repondit aggeus & dixit. sic populus iste & sic
 gens ista ante faciem meā dicit dñs. & sic omne
 opus manuum eorum & omnia quę obtuler̄
 ibi contaminata erunt; Lxx. uicesima & quarta noni
 mensis. anno secundo sub dario. factum ē. uerbū
 dñi ad aggeum prophetam dicens. haec dicit
 dñs om̄ps. Int̄roga sacerdotes legem dicens;
 si sumpserit homo carnem sc̄ificatā in sūmitate
 uestimenti sui. & tetigerit sūmitas uestimenti
 eius panem. aut coctionē. aut uinum. aut ole
 um. aut omnem cibum. si sc̄ificabitur? & res
 ponderunt sacerdotes & dixer̄. nōn; & dixit
 aggeus. si tetigerit immundus in anima de omni
 b; his. contāminabitur? & respondit aggeus. & dix̄.

+ & responder̄ sacerdotes & dixer̄. Contaminabit.

5 sic populus iste. & sic gens haec coram me dicit
5 dñs. & sic omnia opera manuum eorum. & qui
5 cumq; ad propinqua ueri t ibi contaminabit;
5 Propter munera eorum matutina dolebunt a fa
5 cie maliciarum suarum. & oderatis in portis
5 arguentis; propterea. & Lxx. in tēpretū editionē
posuimus. ^{quia} in quib; dam uerbis dēsonare uide
bantur; & hoc quod dicitur. p̄p munera eorum
matutina dolebunt a facie maliciarū suarum &
oderatis in portis arguentis. Nec in hebreo. nec
apud alios in tēpretes inuenit̄; Notandum
autem quod quarto loco. in uicesima & quarta
die noni mensis. anno secundo. non ut supra
testis uice. Factum ē. uerbum dñi in manu
aggei prophete. sed ad aggeum prophetam;
Ibi enim qui adhuc p̄fectum habebat ^{opera} tantū
mōda. Cor autem illius nec dum plenā sapi
entiam receperat. siñe quā adhuc habitabat
int̄ eos qui dicebant. nondū uenit tempus
domus dñi aedificandę. in operib; tantum ei
factus ē. sermo dñi; hīc autem qm̄ iā templi
iacta sunt fundamenta. & ingressus ē. populus
cū principib; domū dñi & facte opus congruū
templo dī. & audite misterium. mouebo om̄s
gentes. & ueniet desideratus cunctis gentib;
& plenus ^{est} iusticiatio. propterea ad totū agge
um sermo fit dñi; de uicesima & quarta die

secundo anno. iam diximus; noni mensis numerus.
 qui hic additur. Numquam in bona partem legitur;
 pascha immolat populus. & alias celebrant festi-
 uitates. omnes eius solemnitas. die finitur octavo.
 nec ad nonum puenit. qui agnum pasche pparant.
 Trans acta die nona incipiunt pparare; Dies quoq;
 propitiationis & ex piationis mensis septimi.
 p die nonam celebratur; Et in hieremia sicut legem
 ab; poterit ee manifestum. hierusale nono anno ab a
 bilonis obpugnat; quia igitur ppheta de immundi-
 tia populi futurum erat. Idcirco secundo anno darii
 nonus mensis iungitur; rursus qd datur locus peniten-
 tiae p immunditiae correptione. uicesima quarta die
 sermo di fit ad aggeum prophetam. ut quasi ex psona
 dni questionem a sacerdotib; suscitet ex lege uenien-
 tem. & dicit ei; Intra sacerdotem legem dicens; simul
 q; confidentem sacerdotum ee officii de lege interrogator
 respondere; si sacerdos e. sciat legem dni; si ignorat legem.
 ipse se arguat non ee dni sacerdotem; Sacerdotis enim
 e. scire legem. & ad interrogacionem respondere De lege;
 quod quidem & in deuteronomio legimus. ut sicubi
 in urbib; isrlt questio fuerit ex orta in sanguine
 & sanguinem. in iudicium & iudiciu. lepra & ele-
 pram. contradictione & contradictione. eant ad sa-
 cerdotes atq; leuitas & ad pontificem quindie; illis
 fuerit constitutus. & querant ab eo legem dni. qb; res-
 pondentib; faciant qd iubet; qd si n fecerint. extirpauerit

corruptione

de populo suo; & ne forsitan in uideri solū ^{modo} instrumēto
haec p̄cepta uideantur. Loquit̄ & apostolus ad
thimotheū ep̄m n̄ solū inrephensibile ēē debere. &
unius uxore uirum. & sapientē. & pudicū. & ornatum
& ospitale. sed & iā doctore; & nec a sū hoc dixisse uide
retur. Adt itū quoq; sup̄ presbiteris quos & episco
pis intellegi uult ordinandis. eandē cautela serua
tur. p̄ hoc dereliquite erde. ut quae residue erant
corrigeret. & ordinaret p̄ ciuitates presbiteros sicut
ego p̄cep̄i tibi. Siquis ē. inrephensibilis uni us uxo
ris uir. filios habens fideles. non in accusatione luxu
riae uel in subiectis. Oportet enī episcopum in
rephensibilem ēē. sicut dī dispensatore. n̄ p̄ cacem.
non iracundum. non uinolentum. n̄ p̄ cassore. n̄ tur
pilucris ^{cupidi}. sed ospitalem. benignū. pudicū. iustum.
sc̄m. continentem. habentē in doctrina fidelē ser
monē. & ut possit & consolari in doctrina sana &
eos qui contumdicunt arguere. Sunt enim multū
& non subiecti. uani loqui. & seductores. & maxime
qui de circumcissione sunt. quib; oportet in pone
re silentium; haec prolixius posui. ut tamen ex ue
teri quam ex nouo testamento. sacerdotū ēē. offi
cium nouerimus scire legem dī. & respondere
adq; fuerint interrogati; nec simplicitatē & cibo
rum continentiam in magistro sufficere nisi quod
ipse facit. possit & alios erudire; certe q̄ respon
suros puto. hoc eorum. ēē. quise ab adolescentia

p̄parent ad docendum . frequentē autem iudiciū dñi .
 & populorum suffragio in sacerdotiū simplices elegi-
 saltim istud habeant . ut postquam sacerdotes fuerint
 ordinati . discant legem dñi . & possent docere quod di-
 dicerint . & augeant scientiam magis quam opes . &
 non erubescant a laicis discere . quin uerē ex qua ad
 officium p̄tineant sacerdotum . magis q; noctis &
 dies in scripturarū tractatu . quam in ratiociniis . &
 sub potatione consumant ; Quid ē . autem quod ex
 p̄sona dñi aggeus interrogat sacerdotes . Situ terit
 homo carnē sc̄ificatam in ore siue in summitate uesti-
 m̄ti sui . & tetigerit de summitate eius panem aut
 pulmentum aut uinū aut oleum aut omnē cibū
 numquid sc̄ificabitur . Antequā de questione trac-
 temus . debemus int̄im iuxta litteram nosse quid
 sit caro sc̄ificata . & quid sit immundus in anima ; hos-
 tia que immolabatur in altari . carnes illius sc̄e erant .
 & in ipsas sc̄ificatas carnes . erat multa diuersitas . Alias
 enim sacerdotes in templi aditis comedebant . Alias
 p̄p̄inqui eorum domi . Alias hi quide sacerdotib; ui-
 debantur . eē . maculati . & alias israhelites qui nullā
 habebant immunditiā ; hui' diuersitatis . plena ratio
 in leuitico dicitur ; Immundus autem in anima dice-
 batur . qui corpus mortui hominis adtingerat ; in quo
 anim aduertendum . quam diu anima in corpore sit .
 immundum non eē . corpus humanum ; statim ut sp̄s
 uegitans a ftus . recesserit . immundū fieri quod t̄renū ē ;

sicut in eodem leuitico scribitur. & ait dñs ad moy
sen dicens. dic sacerdotib; filius aaron & dices ad eos.
In animalib; non contaminabuntur in gentes sua sed in
cognatis q̄ adpropinquant eis sup̄ matre & sup̄ patre &
sup̄ filius & filias; sup̄ fratre & sorores sua uirgine que
adpropinquat ei & non ē tradita uiro sup̄ his con
taminabitur & non polluet̄ repente in populo suo in
contaminatio nē sui; Considerare his p̄cipi sacerdo
tib; non ingredi ad quem libet mortuum nisi ad eos
cognatos & propinquos de quib; sup̄ dictum ē. Sa
cerdos autem magn⁹. Id ē. pontifex plus aliquid ha
bebat ac ueris sacerdotib; & nec pietas illum nec
affectus flectere poterat ut in mundus fieret & in
sup̄ dictis nominib; ; Ait enim scriptura; & sup̄
omne anima que mortua ē non ingrediet̄ sup̄ patre
suo neq; sup̄ matre sua & non contaminabit̄; Sciens
ergo quod sit carnis sc̄ificata & in mundus in anima
uideamus p̄pheta quid querat; si homo quicūq; non
hic de pontifice dicit̄. aut de sacerdote. ā de leuita.
sed quilibet homo. ubi persona non ponitur. passim
omnib; licet carne tangere. Si tu lerit inquit car
nē sc̄ificatam. & ligauerit in summitate uestim̄ti sui.
& ipsa summitas uestim̄ti panē tetigerit aut quālibet
aliam coctionē. aut uinū aut oleum aut omne extru
haec quo homo uesci potest. nūquid panis. ā pulm̄tū.
aut uinū. aut oleum. aut om̄s cibus tactu uestim̄ti sui
in q̄ caro sc̄a ligata ē. sc̄ificari potest. Et respondeu

129

tes sacerdotes dixerunt. n̄ potest. Hoc ē nihil eorum
sc̄ificabit̄ de quib; quæris. sed ita unum quodq; p̄manē
bit ut fuerit. Rursum alia questio p̄ponit̄ sacerdotib;
quod sc̄ilicet bene responderint ad superiorē. & qua
si similitudo p̄blematis coaptant̄ in qua impertuis fa
cile labi potuit. Da enim aliquē nescire legem. & si
cut respondit de sc̄ificata carne n̄ sc̄ificare panē aut
pulmētū. ā uinū. ā oleū. ā omnē cibum. & in hoc eque
respondebit & dic̄. pollutum in anima n̄ contamina
re. ea quæ sc̄a caro sc̄ificare non potuit. In̄rogat
igit̄ & dicit. sic tetigerit his qui pollutus in anima ē. hoc
ē. qui contagione mortui ē. immundus effectus. ex
om̄ nub; his panem uidelicet aut pulmentum aut
uinum aut oleum. aut reliquos cibos. numquid ex
contactu eorum hæc qui tetigerit polluentur. &
responderunt sacerdotes. quorū princeps erat hie
sus filius iosedech. unde & legem nouerant. & dixe
runt. contactu eius qui immundus ē. om̄a quæ ab
eo contacta sint pollui. & respondit aggeus & dī.
de superiorib; tacens quod sc̄ificata caro ceteros cibos
sc̄ificare non possit. Et de secunda tantō modo ques
tione sermonēs sui texens occasionē. sic populus iste
& sic gens ista ante faciem meam dicit dñs. qui immun
dus ē. in anima & mortū tetigerit. omne quod te
tigit. qđ obtulerit m̄. immundū erit. qđ aut dicit.
secundū litterā huicemodi ē. O popule. qui altari tan
tum exstructo. & deruta domu mea hostias m̄ offeris in

altari. & uictimis eius & carnibus te sanctificare. Putas scito
non tam sanctificari te ex hostiis templo diruto tibi proclere non
poterunt. quam contaminari omnia opera tua & cuncta
quae agis. ex eo quod negligis & tuam magis domum quam meam
extruere conatus es; Sem quidem est quod offertur in alta
ri. sed non tam sanctificari ex hostiis quam ex eo quod in conualli
bus habitas & in te et mortuis operibus pollueris; Haec iuxta
historiam quam quam spiritaliter in ea intellegentiae lineas
duxerim. Ceterum secundum Anasium Ier. ecclesiasticus iur
qui immolauit agnum immaculatum & amiculum & indutus est
xpo. si tulerit de carnibus ei & ligauerit in summitate sui uestimen
ti & ipsa summitas tetigerit scripturarum panem qui confirmat
corda credentium. aut coactionem apostolicas epistolas. quae
quasi ueteris legis carnes concidunt & de coquunt. & conditas
proben. es sui. aut uinum quod letificat cor hominis. aut oleum in quo
exhilarantur facies suadentis. aut omnem cibum. lac quoque aluntur
chorinthi & cholent quibus uestunt infirmi & ceteris his simi
lia non flatim quasi sanctificata ea comedent quibus cumque data fu
erint; Non enim ex eo quod dicuntur. sed ex eo quod suscipiunt
sanctificant audientes. quia multi auditores sunt non factores; Sed
& ob id puto haec uniuersa quae dixi ex tactu uestimenti
ad uescentes nequaquam sanctificata differri. quod summitate
tantum palli contingunt. & sanctificatae carnes in trinis
humores sanguinem uenas neruosque non norunt; Sicut
igitur summitas uestimenti dominici. & leuis tactus non sanctifi
cat nisi eum qui comederit carnes agni. & sanguinem eius
biberit. Sic e contrario immundus in anima puer se

queq; doctrine. quodcumq; tetigerint immundū faciunt
 necesse est; habent enim in sacraētis. panem & uinum
 & oleum & omnē cibum. sed sacraēta eorum quasi pa-
 nis luctus. Omnes qui ea tetigerint contaminabuntur.
 Legunt & ipsi scripturas. & quasi descripturarum testimo-
 nis conspargunt panem. & tota nocte in libano coquunt
 illū. sed si ad uescendū datus fuerit. comedentes ad inisānā
 puocat. habent & pulmētum & coctionē. conantes iuxta
 pueritatis suae sensum mystica quae q; descripturis texe-
 re. & quasi coquere. & condire carnes agni. sed & coctio illa
 perditio est: habent & uinū sed nō de uinea sorch. & quā
 plantauit in hieremia electam & totā uenit. sed & de uinea
 sodomorum; habent & oleum. quod de ueteris & nouae
 scripturae testimonis uiolētē exprimunt. & quasi in
 refectionē deceptis & lassis mētib; pollicentē. sed detestat
 illud sc̄s. & dicit. Oleum autem peccatoris non impinguet
 caput meum; habent & diuersos cibos. multiplices uide-
 licet uariarum. sicut peccatis. diuersos q; tractatus. quos
 q; immundi sunt qui scripserunt. & de immundo ore pro-
 latisunt. Omnis qui tetigerit immundus fiet. & in eorum
 trahetur errorem; Unde respondit aggeus. qui scit
 differentias solemnitatū. & ob id festi sortitus ē. nōm;
 sic populus iste & sic gens ista. Iudeorū uidelicet atq;
 gentilium & hereticorum omnium in conspectu meo diē
 dñs. Omne quod fecerint. quod mihi obtulerint uel
 uota uel p̄ salute. uel pacifica. uel pro peccato. uel p̄ deli-
 cto. uel holocaustum. siue elemosinas. siue ieiunia. siue

uictus continentia & corporis castitatem. contaminata
erunt in conspectu meo; quauis enim scia uideantur spe-
ciae sui quae offerentur. Atalib; tam quia tacta sunt
> ab eo qui pollutus in anima e. omnia polluent. Et
> nunc ponite corda uirg adie hac & sup ante qua pone
> reur lapis sup lapidem in templo dñi cum acce-
> deretis ad aceruū uiginti modiorū & fierent decim.
> Intreueritis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta
> laguenas & fiebant uiginti. Percussi uos uento uren-
> te & erugine. & grandine omnia opere manuum uirarū
> & non fuit in uobis qui reuertetur ad me dicit dñs. Lxx.
> & nunc ponite sup corda uirg adie hac & sup ante qua
> ponetur lapis sup lapidem in templo dñi qui eritis
> quando mittebatis in cipsele. or dei uiginti sata & in gre-
> diebamini torcular ut aurireris quinquaginta amforas
> & fiebant uiginti. percussi uos sterilitate & corruptione
> aeris. & grandine omnia opere manuum uirarū & non
erit reuersi ad me dicit dñs. Tunc & omnia que obtulistis mihi
in altari quia templū n̄ aedificaueritis contaminata
fuerint. sine extruptione quippe templi donū omne
pollutum e. Tamen nunc te hortor o popule ut sensu
ad p̄terita reuertaris. Consideras q; quae factas sint.
Hoc e. ab hac die uicesima & quarta noni mensis anno se-
cundo. Quicquid retro gestum e. mente complectere.
& p̄p; ^{que} quanta sustenueris. ut cum deinceps tibi pros-
perē euenerint. scias quae causa euenerint. Ergo nunc
quam inciperes aedificare templum. & lapidē

aurugine

sup lapidem ponere. cum accederis ad aceruum &
 putares uiginti habere temodios. Nonne uix mediā
 partem colligere poteris siue iuxta LXX. committeres
 uiginti modios hordei in uas quod uocatur cipsele.
 & estimares te quamquam hordeum mitteres iunior
 cibum uel de ipsi uiginti disse securum. Nonne
 postea reuersus ad uas uix decem modios repperisti.
 Ad torcular quoq; cum accederas & uideretis uas &
 quinquaginta amforas uobis oculi pollicerentur. non
 dico partem mediā. sed uix uiginti amforas exprime
 re poteratis. & haec feci percussis uos uento urente &
 corruptione aeris. & orientib; frugib; uacuisq; spi
 carum folliculis. & uinearū botri s. ut malorū ponde
 re. uos ad mei notitiam puocarē. & nec sic fuit qui
 reuertetur ad me. Hebreos totam loci hui continen
 tiam. ab eo quod scriptū ē. & nunc ponite corda uir
 adie hac & supra. usq; ad eum locum ubi ait. Uinea
 & ficus & malognatum & lignū oliue non floruit
 ex die ista benedicā. ita exposuit; Certe nunc tem
 pli fundamta sunt iacta. ex hac igitur die qua funda
 menta iecistis. cū impteritum uos sterelitate & fame
 & igne & siccitate punierim. & fuerit qui ad
 me p has plagas conuertet² euobis. ponite corda
 uira infuturum & deinceps. & uidete quia omnia
 uobis prospero cursō fluant; haec autē euenerit.
 quā templum meū edificare coepistis. nec in solo alta
 ri habentes fiduciam. edificationē meae domus con

tempnitatis; Juxta quem sensum breuiter possumus di-
cere. frustra aliquos offerre munera dō. & elemosinas
atq; oblationibus pacare dñm posse placari. cum ipsi
non extruxerint in se templum spūi scō; Tunc pro-
sunt elemosinę atq; munera que offerunt in altari.
cum se ipsum quis edificauerit templum dī. & post
edificationem templi dona obtulerit in altari; por-
ro secundū tropologia & ad nos dicitur qui nunc
in ihm xp̄m credimus. Si tam credim. & opere.
fidei ostendimus ueritatē. ut reuestamur mente ad
illud tempus quando gentiles eramus. cotidie uitas
seruantes. nec extructa eramus in nobis templum
dō. quomodo autem architectus. & scientissimū cemen-
tarius. lapidem iungit lapidi. & inferiore superiori.
calce gipso q; conglutinat. Ita & architectus quem
apostolus eē. sed dicit. quasi sapiens architectus fun-
damentum posuit. & quem ablaturū se dñs de hierusa-
lem comminatur. nouit quomodo opera iungat ope-
rib; & paulatim extruat templum dī. fundamentum
autem hui templi ponitur ih̄s. sup quem unusquisq;
uidet quid edificet. Alius aedificat aurū. argentū.
lapides. p̄tiosos. Alios ligna. fenum. stipula; & trib; bonis.
tria e contrario obponunt mala; Isti sunt lapides
de quib; extructorū se hierusalem dñs repromittit;
Eccē ego p̄parabo tibi carbunculū lapidē tuū. & funda-
mentum tua sapphireum. & ponā p̄ pugnaculum tua iaspidē.
& portas tuas de lapide crystallo. & murū tuū de lapidib;

electis, Neq; enim putandum ē. secundū iudaicas
 fabulas. & inepta figmenta dñm auro & gemmis aedi-
 ficaturum hierusalem. & non uiuis lapidib; qui
 nunc uoluuntur sup̄ terram. & iuxta naturas lapi-
 dum. uel igniti fidesunt ut carbunculus. uel totiae
 celestis & in thronum dī redacti ut sassinus. uel inno-
 centiae & bonorū operum simplicitate lucentes ut cris-
 tallus; dicitur. Ergo nobis ut consideremus quā & in
 passi fuerimus. antequā in nobis aedificaremus tem-
 plum dī; cū accideritis inquit ad aceruū uiginti
 modiorum & fierent decem siue iuxta Lxx. Cū mit-
 teret in cōp̄selen uiginti modios hordei & fierent
 decem modii hordei; quicquid enim ante xpm uide-
 bamur habere uirtutū bonorum que operum. Non
 erant frumentum. sed hordeū. & ipsum hordeum n̄
 secundum spem & uota nra. quod de isaac legimus
 ceteras fruges dabat. sed uix mediam partem laboris
 nri ex eo inuenire poterimus. & dicebatur ad nos.
 Tantā passi estis sine causa; Sed & cum intraremus ad
 torcular. & quinquaginta uini anforas sup̄putarem.
 quem numerū complētis septem ebdomatib; unio-
 diuinitatis includit. & p̄d̄tarem nos habere uinū
 quod lacificat cor hominis. Subtrahatur nobis
 sc̄s numerus tricenarius in quo baptizat̄ dñs. & in
 hezechiel uisionē cernit in exordio p̄phetiae suae.
 & iuxta hebraicū. sacerdotes accede^{ba}nt ad ministeriū
 dī. & relinquebantur uiginti; quem numerū amat

17

17

17

esau. unde & iacob sciens eum hoc numero dilectari.
mittit quaedam animalia in munere uiginti & uiginti.
simulq; cerne. quod & ipse iacob licet scilicet tam eotempo
re quonon erit cum patre suo isaac idē risu & matre
sua rebecca idē patientia. sed uicinos habebat asirios.
& habitabat in mesopotamia. hinc atq; inde secingenti
tab; fluuius. uiginti annorū spatio. crudelissimo
& auarissimo seruiuit laban; Nec moueat quēpiam
fidicamus aliquos ante fidem xpi & exstructionem
templi eius. mediam partem laboris sui posse percipere.
cum apud incredulos nullus fructus sit bonorū ope
rū; non enim uiginti inuenit. Sed si uiginti reposue
rit. inuenit decem. Idē mediam partem laboris sui.
Iudei & huius & philosophi huius scilicet. ceteriq; qui sa
pientiam iactant. in presentanti tempore conuer
sationis suae & laboris fructum & gloriam capiunt.
Omnesque spes eorum & merces futuri seculi tollit.
Hoc autem ideo fit. ne penitus desperantes contempnunt
penitentiam. sed aliquando conuersi ponant lapidē
sup lapidem & edificent templum dī; Quod si
in incredulitate permanserint. id ipsum medium quod
uidebantur habere percipient; Sequitur enim; percussio
uos uento urente & erugine. & grandine. Omnia
opera manuum uestrarū; quae quid aut erugine &
grandine & uento urente percussur. in puluere re
diguntur & fauilla. nihilque in eo quod ad utilitatem
& usum pertinet. Inuentur; que quidē cuncta

fecit dñs. quia non ē inuentus in eis qui reuerterentur
 ad eum; quod si reuersi fuerint & edificauerint templū
 dñi. ad die qua edificare coeperint. habebunt quae
 sermo pphetiae subtextit. Ponite corda uirū ex die
 ista & in futurum. ad die uicesima & quarta noni mensis.
 ad die qua fundamenta iacta sunt templi dñi. ponite
 sup cor uirū. numquid iam semet in germine ē
 & adhuc uinea & ficus & malognatū & lignum
 oliuae non floruit ex die ista benedicam; Lxx; ponite
 corda uirū ad die ista & in futurū a quarta & uicesi
 ma noni mensis & ad die in qua fundamenta iacta sunt
 dñi templi. ponite in cordib; uirū si uultis cognoscatur
 sup terram. area & si adhuc uinea & ficus & malognu
 natum & ligna oliuae que non ferunt fructum ad die
 haec benedicam; Exposui uobis que sustenueritis
 antequam inciperetis aedificare templum meum.
 nunc exponam quae uobis uenturae sint prospere q̄
 templum meum aedificare coepistis; ad die igit̄ uicesima
 quarta noni mensis. In quo templi fundamenta sunt
 iacta. Quarta rerum habundantia futura sit con
 siderate; Nonus ē mensis. quem nos. nouembr. uel
 decembr. dicimus; נישן. enim apud hebreos mensis
 ē primus. qui appellatur mensis nouorum. eo tem
 pore quo pascha faciunt. Idē incipiente ueris exor
 dio; qui secundū lunę cursū. sepe quauis partem
 mensis martii possidet & interdum incipit. Aprilis;
 סניסן. aprilē intellegimus. nonus mensis secundū

supputationem hebreorum ~~et~~ ^{erit} igitur decem
her. ē. mensis. eotempore quo semina latitant in tē.
sec futuram fecunditas coniectari potest; Numquid
at iam semina in germine. ē. quod melius hebraice
dicitur. in folliculo. ut thecam frumenti significat;
Numquid uinea & ficus & malo granatum & lignum
olivę florem suum dederunt. ut ex flore intellegat
& fructus utiq; non omnes enim ut diximus decebris
futurum nulla signa sunt frugum; Ne igitur
dicatis hoc me prudenti ratione cōicere. & futuram
fecunditatem de florib; arborum. herbisq; segetum
suspicari; Ecce nulla signa sunt. & tamen ego pre
dico uobis quia cępistis edificare templū meū. ad
benedictionē meā frugum omnium fecunditatem;
Hoc secundum hebraicum diximus; Ceterū secundū
Lxx. longe alī ē. sensus. quem & ipsa primum iux
ta litteram debemus exponere. ut postea coepte tro
phologie ordo tractetur; Ponite corda uñr adie
hac quia templū fundatum. ē. in futurum. & uide
bitis tantas futuras. eē. segetes. & tanta decunctis
agris frumenta postari. ut area nesciat fruges suas. siue
ut non sit area singulorum. sed p̄ multitudinem
iungatur area areae. & area rū separatio nesciatur
in tē; Uinea quoq; & ficus & malo granatum ^{lignū} olivę
que prius uñr uitio non adferebant fructus. quia
mihi necdum coepentis edificare domum. Tanta
uuarum & pomorū habundantia curuabunt. ut

manifesta fecunditas. manifestam indicet benedictionem.
 Non autem mens est non in bonam partem accipit &
 quaestur regnorū liber. & hieremie narrat historia.
 In quo obsessa est dicitur hierusalem; Tam quā in fi-
 ne non mensis templi fundamenta iaciunt. Hoc
 intellegere possumus. quod non incipiat extrui
 templū dī nisi mala opera finiant; Unde & in vice-
 sima quarta die mensis eiusdem fundamentū tem-
 pli ponitur; in quo numero duplex. diuidetur. &
 tres. octagades. quattuorq; exades. sunt; de quo iam
 plenius supra disputatum est. Quicūq; ergo se cultui
 dī dedicare & contempserit. pacem. id est. negligen-
 tia patrum qui in eum uolumine iuxta Ixx.
 interpretes. templum dī edificare uoluit. iste nescit
 mensuram frugum & mercedis suae; uel certe pro
 hoc quod dicitur. si adhuc cognoscatur super terram
 arex. quae seminauerit in spiritu & de spiritu metuente uitā
 & eternam. Nequaquam sibi thesauri. dabat intem-
 sed omnia eius opera & mercedis operum in caelestibus;
 colligent; Uinea quoq; id est. sermo dī. cui in uno quocūq;
 parte agricultura. & ficus. spiritus scī dona dulcissima &
 malo generatum. ecclesiastica dogmata & scientia scrip-
 turarū. quae sponse genus in cantico comparabit. & lig-
 na oliuae. dabunt refectionem & illuminationem cor-
 dis. ei qui coeperit edificare templum dī; Quod
 autē uinea & ficus & oliua. paulisper de malo gene-
 nato deferro. ut referantur ad personam saluatoris

R

R

74
& sp̄s sc̄i & d̄i patris. In iudicium libro plenius legit̄.
ubi uadunt infructuosa ligna. ut constituant regē
sup se. dicuntq; p̄ ordinem. Uineae & ficus. & oliuae.
ut regnent sup ea. & tam uineae & ficus. & oliua. resu-
tant tale imperium. nec dignantur sup infructuosa
ligna regnare. Tunc illa ueniunt ad dignū fere-
litate suae regē. Idē. ad ramnū spinosum fruticem.
& arbusculum sentibus u' cinis que contextam. que
tenet quicquid acti gerit. & retentum uulneret.
& uulneratorum sanguine dilectetur. in se p̄ lignē
emittat. & renata ligna consumat. Referimus
autem ramnum ad diabolum. & secundū uirgulti
naturam. illius naturam in t̄ptabimur. Porro
uineae & ficus & oliua ibi erunt ubi malo granatō
fuerit. que arbor. p̄p granorū nimiam multitu-
dinē. & in t̄ptis in b̄m. nu. lis. quandam geometri-
cam compositionē. & diuersas quidē mansiuncu-
las. sed tam omnes una cortice conphensas. Sēp in
scripturis sup ecclesie p̄sona ponit̄. Et factum ē
uerbum d̄ni secundo ad aggeum. In uicesima & quar-
ta mensis dicens. Loquere ad zorobabel ducē iuda
dicens. Ego mouebo caelum parit̄ & terrā. & sub-
uestam solum regnorum. & conterā fortitudinē reg-
nigentiū. & subuestam quārigā. & ascensōrē ei. & des-
cendent equi & ascensōres eorum. uir in gladio
frat̄r sui. in die illo dicit d̄ns exercitū. Ad sū-
mā te zorobabel fili salathiel. serue meus dicit d̄ns.

& ponam te quasi signaculum quia te elegi dicit dñs
 exercituum; In Lxx. addita sunt salathiel mare &
 arida & minus habet. contera fortitudinē regni gen
 tium. qđ pleniur ex ipsorum lectione noscitur. Notan
 dū autē. quod in eadem hoc ē. uicesima & quarta noni
 mensis. tacito mensis numero. quia de xpi propheta
 batur aduentu. & de regno eius. secundo ad aggeum
 sermo fit dñi. non in manu eius ut prius. neq; ad agge
 um pph&am. ut in uisione quarta sed tantum ad ag
 geum. id ē ad dñi festa celebrantem; qui nequaquam
 uenturum. sed uenientem nuntiar&. & cerner&.
 & quomodo abraham uidit diem xpi & letatur ē.
 & iohannes agnū dī digito demonstrauit. sic &
 ille uidens regnū fili' dī habere & in se uniuersas solē
 nitates; In hoc loco apud plerosq; diuersa sententia
 ē. Alii enim suspicantur de primo eius aduentu dici.
 alii de secundo. quando in sua maiestate uenturus ē.

Nos utrūq; suscepim'. qđ & tunc regnauit cō uenit. &
 postea regnaturus ē. At tamē si de fine mundi uolue
 rimus accipere illud diem' qđ apostolus ad corinthi
 os loquit'. destruendū omnē principatū & omnē po
 testatem & uirtutē. ut sit dī omnia in omib; & quia mys
 ticum ē. quod dicit'. & ad finē rerū ptin&. Idcirco
 iub&ur pph&e ad solum zorobabel loqui. quē in tipo
 xpi pp adsumptionem corporis ex semine dauid
 precessisse monstrauim'; huic ergo dicunt' que in
 fine uenturū sint. quod transeat figurā hui' mundi.

& fiat celum nouum & terram. & destruat omnē
principatum & potestatem & iustitiam & dissipet
sedes regum. siue ut habetur in hebreo. regnorum.
& interficiat omnē consuetudinem contrariā. ut ip-
sis quoq; qui ante regnauerūt. & gentes sub sua tenu-
erant ditione. p̄sit regni eorum destructio. & omni
plurandi studio dissipato. sequat̄ pax; hoc ē enī
quod ait. & subuertam quadrigā. siue quadrigas.
& ascensores eorum. & descendentes equi & ascensores
eorum; & ut sciat̄ in subuersione quadrigarū &
conruentium equitum. hoc quod dixim̄ significa-
re. uidete quomodo de xp̄o dicatur in zacharia
quod ueniat mansuetus rex. & ascendens sup̄ sub-
iugalem & pullum asine nouellum. & discedat
quadrigas ex effraim. & equū de hierusalē. ut fiat
unus grex & unus pastor. & utrumq; agmen.
tam de gentib; quam de iudeis sub pacifico pastore
teneatur; Ut autē quae perversa sunt destruant̄
unusquisq; in gladio. quem ego puto sermonē ēē.
doctrinae acutissimum. & perversa quaeq; reseca-
tem. consurgat aduersum fratrem suum. Ampu-
tans omne contrarium; sed horum uniuersorū
fines est optimus; post destructionē enī soliorū
& consuetudines regnantium. & quadrigarum. & eq̄-
rum. & equitum. in die illa dicit dñs omnipotens.
Adsumā te zorobabel filium salathiel seruum
meum; Seruus autem dicitur. propter corpus

humanum. quia tunc & ipse subicitur ei qui sibi sub
 iecit omnia. & in subiectis omnibus; uidebitur &
 ipse subiectus; sed cum hoc fuerit implendum. po
 nite eum dñi quasi signaculum in manus sua; hunc
 enim signauit dñs pater. & hic est imago dñi inui
 sibilis. & forma substantiae eius. ut quicumque
 crediderit in dñm. hoc quasi anulo consignetur.

Obsecro te lector. ut ignoscas celeri sermone dictanti.
 nec requiras eloquii uenustatem. quam multo tempo
 re hebraeae & linguae studio perdidisti; quam quam me
 lecto semper infantem & mutum fuisse autum &
 & cui ego dicam. dñs dñi^b euangelizanti uerbu
 uirtute multae.

R